

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TEISĖS TIKSLAI IR JŲ ĮGYVENDINIMAS

Deividas Soloveičikas, LL.M, MCI Arb

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros docentas
socialinių mokslų daktaras
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 70
El. paštas: deividas@soloveicikas.lt

Teisės šaltiniuose viešųjų pirkimų tikslai reglamentuojami glaustai ir neišsamiai. Šiems tikslams nėra skiriama pakankamai dėmesio, dažniausiai yra koncentruojamasi į juos įgyvendinančių teisės normų kūrimą ir viešo pirkimo proceso reglamentavimą. Tačiau toks veikimo metodas nėra racionalus, nes, neišgryninus norimų pasiekti tikslų, numatytų uždavinių, nėra galimas ir kokybiškas rezultatas. Todėl šioje publikacijoje siekiama atskleisti viešųjų pirkimų (sistemos) tikslus bei išanalizuoti nacionalinę ir ES teisimų praktiką, kuria šie tikslai yra įgyvendinami.

The objectives of public procurement are usually disregarded in legal regulation which typically is brief and sketchy on this theme. Most often legal rules are oriented towards the regulation of public procurement procedures and their implementation. However, this line of action is not wise, since without selecting and framing the legal goals there is no chance to expect for the best outcome. Thus, this article seeks to explore the possible public procurement (system) objectives and to examine the national as well as the EC case-law on their implementation.

Įvadas

Valstybės perkamoji galia ir finansinės išlaidos yra nepalyginamos su privačių ar pavienių viešųjų (juridinių) asmenų perkamąja galia ar išlaidomis (15–30 proc. valstybių BVP). Todėl natūralu, kad, užtikrindama savo funkcionavimą per viešojo administravimo subjektus arba atitinkamų komercinių interesų įgyvendinimą per jai priklausančias įmones ir organizacijas, valstybė gali nustatyti ir įgyvendinti tam tikrus tikslus. Ji gali siekti konkrečiai sričiai priskirtinų uždavinių įgyvendinimo ir atitinkamų rezultatų, nes, disponuodama dideliais finansiniais ištekliais, gali daryti įtaką daugeliui visuomeninio, ekonominio, socialinio gyvenimo sričių. Atitinkamai šie tikslai susiję su viešaisiais pirkimais, nes būtent pasitelkusi šias procedūras valstybė naudoja (išleidžia) turimus finansinius išteklius.

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPĮ)¹ 3 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad viešųjų pirkimų tikslas – sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai (atlikti pirkimą įgaliojusiai perkančiajai organizacijai) ar tretiesiems asmenims reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas. Taigi dabartinis nacionalinis teisinis reguliavimas išskiria mažiausiai du svarbius įtvirtinto viešųjų pirkimų tikslo elementus: pirma, galimybę perkančiajai organizacijai sudaryti tokią viešo pirkimo sutartį, kuria būtų įgyjamas būtent jai reikalingas ir

¹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, *Valstybės žinios*, 1996, nr. 84-2000, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.

tinkamas viešo pirkimo objektas (prekės, paslaugos arba atitinkami darbai), ir, antra, lėšos turi būti naudojamos racionaliai. Daugiau tikslų VPI neišskiria. Be to, neplėtoja ir minėto tikslo išskiriamų elementų, įstatyme nepateikiama autentiško jų aiškinimo. Lietuvos teismų praktikoje VPI 3 straipsnio 2 dalis dažniausiai cituojama ir minima drauge su viešųjų pirkimų principais (3 str. 1 d.), kaip juos papildanti dalis². Tiesa, nacionalinis kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad „atsižvelgiant į nurodytas perkančiosios organizacijos pareigas ir veiklos ribas, VPI 3 straipsnio nuostatų prasme išskirtinos dvi perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumo vertinimo situacijos: a) ar nepažeisti viešųjų pirkimų principai ir tikslas; b) ar nepažeistas tik viešųjų pirkimų tikslas. Viešųjų pirkimų tikslo ir principų santykis bei ryšys *per se* neeliminuoja situacijų, kai perkančioji organizacija viešojo pirkimo procedūras atlieka vadovaudamasi VPI reikalavimais, *inter alia* užtikrindama viešųjų pirkimų principų laikymąsi, tačiau viešojo pirkimo sutartį sudaro neracionaliai panaudodama pirkimui skirtas lėšas, t. y. iš dalies nepasiekia viešųjų pirkimų tikslo“³. Taigi Lietuvos Aukščiausias Teismas (toliau – LAT) pabrėžia viešųjų pirkimų tikslo reikšmę, nurodo, kad, kaip ir viešųjų pirkimų principų pažeidimo atvejais, viešųjų pirkimų tikslo pažeidimas gali reikšti teisinio imperatyvo pažeidimą, lemiantį atitinkamus neigiamus padarinius perkančiosios organizacijos priimtiems sprendimams. Papildomai LAT pažymi, kad racionaliai naudojant lėšas užtikrinama ir nesuvaržyta tiekėjų konkurencija. Kitaip tariant, įgyvendinant viešųjų pirkimų tikslą – racionalų lėšų naudojimą, – įgyvendinamas ir kitas svarbus uždavinys – sąžininga rinkos dalyvių konkurencija.

Tačiau minėta, kad nei VPI, nei LAT praktika neatskleidžia visų galimų viešųjų pirkimų (sistemos (ir) arba teisės) tikslų, taip pat jų turinio, o tai yra itin svarbu ne tik tolesniam teisės plėtojimui, teismų ir perkančiųjų organizacijų praktikai viešųjų pirkimų srityje, bet ir teisėkūrai. Todėl pasirinkta šios publikacijos tema yra aktuali. Nepaisant jos aktualumo, Lietuvos teisės doktrinoje nėra analogiškų mokslinių tyrimų ar įžvalgų, todėl, autoriaus nuomone, šis darbas taip pat yra svarbus.

Šiuo darbu siekiama kelių uždavinių. Pirma, pateikti ir išanalizuoti viešųjų pirkimų teisės tikslus. Antra, atskleisti šių tikslų turinį. Trečia, identifikuoti, kurie tikslai yra dominuojantys pagal ES ir Lietuvos viešųjų pirkimų teisę bei teismų praktiką.

Darbą sudaro pavienės dalys, kuriose yra analizuojami viešųjų pirkimų tikslai, o jo pabaigoje pateikiamos remiantis moksliniu tyrimu padarytos išvados. Rengiant publikaciją remtasi Lietuvos ir ES norminiais teisės aktais, užsienio mokslininkų akademiniiais darbais bei nacionaline ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktika.

Sąžiningumas – interesų konfliktų ir korupcijos prevencija

Daugelio viešųjų pirkimų sistemų tikslas – viešųjų pirkimų sąžiningumo užtikrinimas. Doktrinoje išskiriamos tokios sąvokos, kaip antai „dorumas“, „sąžiningumas“ ar „moralumas“ (angl. *probity* arba *integrity*) šiam tikslui apibūdinti⁴. Sąžiningumas kaip viešųjų pirkinių tikslas suprantamas plačiai ir pasireiškia dviem susijusiais uždaviniais (antriniais tikslais): pirma, juo siekiama *eliminuoti faktinę korupciją*, pasireiškiančią papirkimu ar kyšininkavimu. Taigi viešųjų pirkimų sistema yra skirta palaikyti valstybės baudžiamąją politiką, nes minėtos veikos bet kurioje civilizuotoje teisės sistemoje yra kriminalizuotos ir už jų padarymą *inter alia* yra taikoma baudžiamoji atsakomybė. Antra, analizuojamu viešųjų pirkimų tikslu yra siekiama užtikrinti sąžiningumo *įgyvendinimą* viešųjų pirkimų proce-

² Žr.: LAT CBS kolegijos 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis c.b. AB „TEO LT“ v. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, bylos Nr. 3K-3-499/2011.

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. AC-38-1. *Teismų praktika*, 2013, 38, p. 459–516.

⁴ ARROWSMITH, Sue; LINARELLI, John; WALLACE, JR., Don. *Regulating Public Procurement. National and International Perspectives*, Kluwer Law International, 2000, p. 32.

se; tai dažniausiai suvokiama kaip viešuosius pirkimus vykdančių ir šiuos procesus organizuojančių, prižiūrinčių bei kontroliuojančių asmenų privačių interesų prevencija. Teigiama, kad jeigu viešųjų pirkimų sistema yra pagrįsta skaidrumu, konkurencija ir analizuojamu tikslu, tai neabejotinai bus pasiekta geriausia įgyvendinamų pirkimų vertė ir palaikomas valstybės valdžios politinis legitimumas⁵.

Sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslo atsiradimo ir įgyvendinimo prielaidos yra daugialypės. Pirmiausia manoma, kad šio tikslo įgyvendinimas glaudžiai susijęs su kitų viešųjų pirkimų tikslų pasiekimu, ypač su racionalaus lėšų panaudojimo arba efektyvaus viešųjų finansų valdymo tikslu, taip pat su lygiateisiškumo ir nediskriminavimo tikslo (principo) įgyvendinimu. Teisės literatūroje teigiama, kad tais atvejais, kai viešojo pirkimo sutartys yra sudaromos dėl korupcijos arba asmeninių interesų, tuomet nėra galimybių tikėtis, kad viešojo pirkimo sutarties rezultatas bus geriausia gauta vertė už pinigus (angl. *value for money*) arba įgyvendintas *quid pro quo* principas⁶. Taip yra todėl, kad viešojo pirkimo sutartys tokiais atvejais sudaromos ne su geriausia rinkoje veikiančiais tiekėjais (t. y. viešojo pirkimo laimėtojo kvalifikacija (patirtis) nėra pakankama, todėl toks tiekėjas negali efektyviai vykdyti viešojo pirkimo sutarties, o tai lemia su tuo susijusius paskesnius neigiamus padarinius: praleidžiami sutartyje nustatyti jos vykdymo baigimo terminai, nesugebama įvykdyti sutarties už joje nustatytą (laimėtojo pasiūlytą) kainą, sutarties įvykdymo rezultatas skiriasi nuo pasiūlymo ir kt.). Be to, net jeigu viešojo pirkimo sutartis aptariamais atvejais būtų sudaroma su kvalifikuotu tiekėju, jo pateiktas pasiūlymas yra nekonkurencingas, palyginti su tais pasiūlymais, kurie perkančiųjų organizacijų būtų gauti esant sąžiningai konkurencijai, t. y. tiekėjo siūloma kaina tokiomis aplinkybėmis yra gerokai didesnė nei galėtų būti, o tai lemia ne tik kainos „permokėjimą“ konkrečios viešojo pirkimo sutarties atveju, bet ir neefektyvų viešųjų finansų valdymą apskritai. Kitaip tariant, žala valstybei ir visuomenei pasireiškia mikroekonominio ir makroekonominio aspektais. Tokie padariniai lemia ir mažėjančią tiekėjų konkurenciją arba apskritai ją eliminuoja, nes nesant sąžiningos konkurencijos, nėra ir norinčių dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Todėl, pavyzdžiui, O. Dekel'is analizuojamą viešųjų pirkimų tikslą apskritai sieja su viešųjų pirkimų lygiateisiškumo užtikrinimo tikslu, teigdamas, kad šių procedūrų sąžiningumo įgyvendinimas yra neatsiejama lygiateisiškumo garantijos sąlyga⁷.

Antra, efektyvus analizuojamo tikslo įgyvendinimas yra svarbus bendram ne tik viešųjų pirkimų sistemos, bet ir apskritai valstybės patikimumui užtikrinti. Paprastai tais atvejais, kai viešųjų pirkimų sistema nefunkcionuoja skaidriai ir jai gali turėti įtakos subjektyvūs interesai, toje rinkoje veikiantys tiekėjai nėra suinteresuoti dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose, nes jie turi išankstinę nuomonę, jog toks dalyvavimas yra deklaratyvus, o faktiniai laimėtojai yra aiškūs be konkurencinės kovos. O tarptautinės finansų institucijos ar organizacijos nėra suinteresuotos skolinti pinigų ar skirti finansinę paramą tokioms valstybėms, kuriose finansų ištekliai negali būti naudojami skaidriai ir efektyviai. Tai paaiškina, kodėl sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslui viešuosiuose pirkimuose yra skiriama daug dėmesio, nes matyti, kad prasti šio tikslo įgyvendinimo rezultatai yra ekonomiškai ir finansiškai pražūtingi pačiai valstybei.

Trečia, viešųjų pirkimų sistemos patikimumas yra siejamas su pavyzdiniu tinkamo ir rūpestingo teisinių santykių dalyvio elgesio standarto įtvirtinimu. Kitaip tariant, valstybė turi siekti demonstruoti

---

⁵ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Guidebook on anti-corruption in public procurement and the management of public finance. Good Practices in ensuring compliance with article 9 of the United Nations Convention against Corruption [interaktyvus], 2013, p. 2. Prieiga per internetą: <http://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2013/Guidebook_on_anti-corruption_in_public_procurement_and_the_management_of_public_finances.pdf>.

⁶ ARROWSMITH, Sue. Understanding the purpose of the EU's procurement directives: the limited role of the EU regime and some proposals for reform. *Swedish Competition Authority, The Cost of Different Goals of Public Procurement*, 2012, p. 50.

⁷ DEKEL, O. *The Legal Theory of Competitive Bidding for Government Contracts*, (2008) 37 P.C.L.J 237, p. 239.

visuomenei ir kitiems teisiųjų santykių dalyviams pavyzdinę elgesį, kuriuo siekiama demotyvuoti neteisėtų lūkesčių viešuosiuose pirkimuose turinčius asmenis ir eliminuoti bet kokias korupcinio pobūdžio apraiškas. Taigi sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslais siekiama, be kita ko, užtikrinti, kad pavieniai fiziniai asmenys nesipelnytų iš valstybės tarnybos. Teisės literatūroje papildomai pažymima, kad tose valstybėse, kuriose yra gajus organizuotas nusikalstamumas, analizuojamas viešųjų pirkimų tikslas ir efektyvus jo įgyvendinimas turi tiesiogę įtaką mažinti neteisėtą kriminalinių grupių finansavimą, nes būtent laimėdamos skelbiamus viešuosius pirkimus organizuoto nusikalstamumo struktūros per jų įsteigtas bendroves (tiekėjus) gauna finansinių išteklių nusikalstamoms veikoms finansuoti⁸.

Siekiant sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos viešuosiuose pirkimuose, siekiama eliminuoti neteisėtus interesus, kurie gali būti:

- *pavieniųjų asmenų asmeniniai interesai*. Dažniausiai tokius interesus turi asmenys, kurie gali daryti įtaką viešiesiems pirkimams ir jų rezultatams. Tokiais atvejais viešojo pirkimo sutartys sudaromos su konkrečiais tiekėjais, veikiančiais korupcinio pobūdžio sąlygomis, arba su kitais susijusiais (giminystės ryšiais ir pan.) asmenimis;
- *politiniai arba sektoriniai interesai*, kurių turi rinkoje veikiančios ir konkrečios politinės partijos ir organizacijos (dažniausiai valdančiosios) finansuojančius tiekėjus;
- šakiniai arba tam tikrų pramonės sričių interesai, kai atitinkamoje srityje veikiančių rinkos dalyvių grupė siekia išlaikyti rinkos kontrolę ir dalytis rinką arba atitinkamą jos dalį, nesudarant galimybės viešajam sektoriui gauti daug didesnės naudos (ekonominės arba (ir) pasirinkimo laisvės aspektu) iš galimos tiekėjų konkurencijos arba tokią galimybę apribojant.

Tiriami analizuojamo viešųjų pirkimų (sistemos) tikslo ypatumai atskleidžia šio valstybinio siekio aktualumą ir socialinę, politinę ir ekonominę naudą. Matyti, kad efektyviai įgyvendinant sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslą kasdienėje viešųjų pirkimų praktikoje yra užtikrinama tvari ir darni rinkoje veikiančių tiekėjų konkurencija, sudaranti sąlygas viešajam sektoriui įsigyti prekių, paslaugų ir darbų optimalia kaina, išlaikant tinkamą siūlomos kainos ir kokybės santykį. Maža to, nuoseklus šio tikslo įgyvendinimas turi įtakos pasitikėjimui viešųjų pirkimų sistema ir visa valstybe apskritai, nes minėtų veiksnių (konkurencijos, gero kainos ir kokybės santykio buvimo ir pan.) intensyvumas lemia palankią arba nepalankią socialinę ir ekonominę terpę. Kaip teisingai pažymi G. Westring'as ir G. Jadoun'as, neefektyvus šio tikslo įgyvendinimas lemia korupcijos ir interesų konfliktą, o tai savaime „sunaikina ekonominio ir politinio gyvenimo audinį“⁹.

Būtina paminėti, kad analizuojamas viešųjų pirkimų (sistemos) tikslas gali turėti ir neigiamų padarinių, pirmiausia juos siejant su viešųjų pirkimų teisinio reglamentavimo lankstumo ir paprastumo visišku eliminavimu arba pastarųjų savybių ženkliu apribojimu. Kitaip tariant, sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslas gali riboti viešojo pirkimo proceso optimizavimo ir efektyvumo tikslų įgyvendinimą. Kuo valstybė labiau pasitiki savo tarnautojais ir mano, kad korupcijos suvokimo indeksas¹⁰ joje yra žemas, tuo viešųjų pirkimų teisinė bazė ir teisinis reglamentavimas yra glaustesnis, lankstesnis ir paprastesnis. Tai reiškia, kad ir viešojo pirkimo teisinis reguliavimas, ir jo pagrindu organizuojami bei vykdomi viešųjų pirkimų procesai yra mažiau biurokratiniai, negremėzdžiški, lankstūs, operatyvūs, suteikia daug diskrecijos pirkimo organizatoriams ir orientuoti į spartų

⁸ Public Procurement Regulation: an Introduction. [Interaktyvus], p. 9. Prieiga per internetą: <<http://www.nottingham.ac.uk/pprg/documentsarchive/asialinkmaterials/publicprocurementregulationintroduction.pdf>>.

⁹ WESTRING, G.; JADOUN, G. *Public Procurement Manual: Central and Eastern Europe*, 1996, p. 47.

¹⁰ Korupcijos suvokimo indeksas (KSI) parodo, kiek šalyje suvokiama valstybės bei savivaldybių tarnautojų ir politikų korupcija. Šis indeksas nustatomas remiantis verslo atstovų apklausomis ir kitais ekspertiniais tyrimais. Prieiga per internetą: <<http://transparency.lt/research/corruption-perception-index/>>.

viešojo pirkimo sutarties sudarymą. Teisinis reguliavimas tokiose sistemose yra glaustas, lakoniškas, viešųjų pirkimų specialistai yra gerai apmokyti, teismai – specializuoti, o tai sudaro sąlygas tiek profesionaliai organizuoti viešuosius pirkimus, tiek ir efektyviai spręsti viešųjų pirkimų ginčus bei eliminuoti teisių pažeidimus, jeigu jie padaromi. Tai nereiškia, kad tokiose viešųjų pirkimų sistemose sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslas yra ignoruojamas. Atvirkščiai, jis yra skatinamas, tačiau dėl anksčiau minėtų priežasčių laikoma, kad dominuoti turėtų kiti tikslai, tokie kaip antai proceso optimizavimo, efektyvumo skatinimo ir pan. Pavyzdžiui, nuo 1994 m. tokiu keliu einama JAV, kur siekiama kiek įmanoma labiau supaprastinti viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą, suteikti perkančiosioms organizacijoms daugiau *ex ante* diskrecijos, tačiau sustiprinti *ex post* kontrolę¹¹. Tokios pačios nuomonės laikomasi teisės literatūroje ir dėl globalaus ar regioninio viešųjų pirkimų taisyklių reglamentavimo. Sue Arrowsmith, anksčiau siūlydama dabar jau patvirtintos bendros Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl viešųjų pirkimų (toliau – ES viešųjų pirkimų direktyva)¹² viziją, teigė, kad ES viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas turėtų pasižymėti lankstumu, paprastumu, turėtų būti reglamentuojami tik esminiai procedūrų procesiniai aspektai, siekiant užtikrinti ES bendrosios rinkos funkcionavimą, jos atvirumą tarptautinei prekybai ir laisvam prekių bei paslaugų judėjimui, *a priori* garantuoti lygiateisiškumo ir nediskriminavimo tikslų (principų) užtikrinimą, valstybėms narėms paliekant diskreciją nuspręsti dėl kitų, jų nuomone, joms svarbių, viešųjų pirkimų tikslų įgyvendinimo¹³. Taigi nacionaliniai reguliuotojai, atsižvelgdami į faktinę situaciją, turi rasti tinkamą viešųjų pirkimų tikslų pusiausvyrą ir siekti kiekvieno iš jų optimalaus įgyvendinimo rezultatu.

Sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslas yra pripažįstamas globaliųjų viešųjų pirkimų standartų. UNCITRAL pavyzdinis viešųjų pirkimų įstatymas dėl prekių, darbų ir paslaugų pirkimo¹⁴ įtvirtina analizuojamą tikslą per nuostatas, kuriomis užtikrinamas viešųjų principų įgyvendinimas¹⁵. Be to, pavyzdinio įstatymo 15 straipsnyje numatyta, kad perkančioji organizacija privalo atmesti tiekėjo pasiūlymą, jeigu jis bet kokia forma bet kam siūlė atlyginimą, siekdamas palankaus sprendimo viešųjų pirkimų procedūroje. Taigi UNCITRAL pavyzdinis įstatymas įtvirtina aukštus elgesio standartus situacijomis, kai potencialiai galimas viešojo pirkimo organizatoriaus interesų konfliktas.

Teisės literatūroje nėra bendros nuomonės dėl analizuojamo viešųjų pirkimų tikslo įtvirtinimo ES teisės aktuose. Minėta autorė Sue Arrowsmith mano, kad ES direktyvomis 2004/17/EB¹⁶ ir 2004/18/EB¹⁷ iš esmės nėra siekiama jokių kitų tikslų kaip tik lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir rinkos atvirumo užtikrinimo¹⁸. Sopa Williams-Elegbe, analizuodama šią temą, pažymi, kad įgyvendinama

¹¹ SPAGNOLO, Giancarlo. Public Procurement as a Policy Tool. *Swedish Competition Authority, The Cost of Different Goals of Public Procurement*, 2012, p. 27.

¹² Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl viešųjų pirkimų [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011PC0896:EN:NOT>>.

¹³ ARROWSMITH, Sue. *Modernising the European Union's public procurement regime: A blueprint for real simplicity and flexibility*, (2012) P.P.L.R., Issue 3; p. 81–82.

¹⁴ UNCITRAL Model Law on Procurement of Goods, Construction and Services, with Guide to Enactment [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/procurement_infrastructure/1994Model.html>.

¹⁵ ARROWSMITH, Sue. *Public Procurement: An Appraisal of the UNCITRAL Model Law as a Global Standard*; (2004) 53 ICLQ; p. 18.

¹⁶ Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo. *OJ*, 2004, L 134, p. 1–113.

¹⁷ Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo. *OJ*, 2004, L 134, p. 114–240.

¹⁸ ARROWSMITH, Sue. *The Purpose of the EU Procurement Directives: Ends, Means and Implications for National Regulatory Space for Commercial and Horizontal Procurement Policies*. Bernard, Catherine, Gehring, Markus, Solanke, Yiola, *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, Vol. 14, 2011–2012, Hart Publishing, 2012, p. 46–47.

ES programa prieš korupciją (angl. *EU's anti-corruption programme*) yra siekiama trijų pagrindinių uždavinių. Pirma, ja siekiama ES finansų apsaugos ir tvaraus naudojimo. Antra, jos uždavinys yra užtikrinti ES piliečių saugumą laisvės, saugumo ir teisingumo srityje ir, trečia, ES priemonės prieš korupciją yra skirtos liberalizuoti vidaus rinką. Tokiu būdu, autorės teigimu, yra tiesioginis antikorpinių priemonių ir viešųjų pirkimų ryšys nes, pirma, ES finansuoja daugelį vidaus ir tarptautinių projektų, o tai reiškia, kad finansai turi būti naudojami racionaliai ir skaidriai (t. y. nesant interesų konflikto arba korupcijos). Antra, siekiant apsaugoti ES finansų sistemą ir užtikrinti ES pagrindinių laisvių veikimą, yra būtinas sisteminis požiūris į priemones prieš korupciją, su kuo neatsiejamai susijusi ir viešųjų pirkimų sritis, kaip tokios sistemos dalis¹⁹. Plačiau neanalizuojant dėstomų nuomonių būtų galima sutikti su požiūriu, kad ES direktyvų 2004/17/EB ir 2004/18/EB nevertėtų izoliuoti nuo sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslo, nes, jei ne tiesiogiai, tai bent per atitinkamas priemones šis tikslas yra įgyvendinamas ES viešųjų pirkimų teisėje (pavyzdžiui, ES direktyvos 2004/18/EB 45 str.). O naujoji ES viešųjų pirkimų direktyva tiesiogiai įtvirtina šį tikslą, o tai papildomai pagrindžia pastarąją darbo autoriaus nuomonę. Dokumento preambulės 6 punkte teigiama, kad „net jeigu faktiniai, galimi ar preziumuojami interesų konfliktai nebūtinai lemia korupciją, yra didelė tikimybė, kad dėl jų bus daroma netinkama įtaka viešojo pirkimo sprendimams ir taip iškreipiama konkurencija, pakenkiama konkurso dalyvių vienodam vertinimui. Todėl reikėtų sukurti veiksmingus mechanizmus, kurie užkirstų kelią interesų konfliktams, padėtų juos nustatyti ir pašalinti“²⁰. O ES viešųjų pirkimų direktyvos 21 straipsnis yra skirtas interesų konfliktų sąvokai apibrėžti ir įpareigoja valstybes nares vidaus teisėje reglamentuoti taisykles, skirtas veiksmingai interesų konfliktų, atsirandančių vykdant pirkimo procedūras, kurioms taikoma ši direktyva, prevencijai, tokiems konfliktams nustatyti ir nedelsiant pašalinti. Galima teigti, kad ES viešųjų pirkimų teisės pakeitimais siekiama ne tik tiesiogiai įtvirtinti analizuojamą viešųjų pirkimų tikslą, bet ir sustiprinti praktinę jo reikšmę, siekti jį įgyvendinti maksimaliai, kad būtų garantuojamas tiekėjų lygiateisiškumas ir konkurencija viešuosiuose pirkimuose ES bendrojoje rinkoje.

VPĮ tiesiogiai neįtvirtina sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslo, nes tarp VPĮ 3 straipsnio 2 dalyje minimų tikslų jis nėra nurodomas. Tačiau tai nereiškia, kad Lietuvos viešųjų pirkimų teisinis reguliavimas ir teismų bei administracinė praktika šį tikslą ignoruoja. Atvirkščiai, analizuojamas viešųjų pirkimų tikslas yra vienas iš kertinių ir dominuojančių visos sistemos tikslų. Teisinio reguliavimo kontekste galima teigti, kad analizuojamas viešųjų pirkimų tikslas, taip pat kaip UNCITRAL pavyzdiniame viešųjų pirkimų įstatyme dėl prekių, darbų ir paslaugų pirkimo, perteikiamas per lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, kuriais privaloma vadovautis viešųjų pirkimų procedūrose (VPĮ 3 str. 1 d.). Natūralu, kad maksimaliai įgyvendinant minėtus principus yra įgyvendinamas ir bendrasis reikalavimas elgtis sąžiningai viešuosiuose pirkimuose. Pažymėtina, kad teismų praktika dėl lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir skaidrumo principų laikymosi Lietuvoje yra nuosekliai išplėta ir tvarti²¹. Be to, esamas nacionalinis viešųjų pirkimų teisinio reglamentavimo detalumas (VPĮ, poįstatyminiai norminiai aktai ir t. t.), perkančiųjų organizacijų diskrecijos ribojimas²², reikalaujamas

¹⁹ WILLIAMS-ELEGBE, Sope. *Fighting Corruption in Public Procurement. A Comparative Analysis of Disqualification or Department Measures*, Hart Publishing, 2012, p. 41–43.

²⁰ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl viešųjų pirkimų [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011PC0896:EN:NOT>>.

²¹ Žr.: LAT CBS 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje UAB „G4S Lietuva“ v. *Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos*, bylos Nr. 3K-3-94/2013; 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Akordas 1“ v. *Visagino savivaldybės administracija*, bylos Nr. 3K-3-158/2011; 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje AB „TEO LT“ v. *Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija*, bylos Nr. 3K-3-499/2011; 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Omnitel“ v. *Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija*, bylos Nr. 3K-3-510/2011.

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. AC-38-1. *Teismų praktika*, 2013, nr. 38, p. 459–516.

aukštas perkančiųjų organizacijų atskaitomybės lygis (VPĮ 7 str. 3 d., 7 str. 5 d., 15 str. 5 d. ir 6 d., 18 str. 11 d., 19 str., 21¹ str. ir t. t.) parodo, kad nacionalinė viešųjų pirkimų sistema yra paremta analizuojamu tikslu ir jis dominuoja praktikoje²³. Tą patvirtina ir nacionalinė teismų praktika, kurioje teigiama, kad VPĮ *inter alia* yra skirtas įgyvendinti Nacionalinės kovos su korupcija programos tikslus ir uždavinius²⁴. Vertinant analizuojamo viešųjų pirkimų tikslo kaitą Lietuvos teismų praktikoje, galima pažymėti, kad nacionaliniai teismai pabrėžia ne tik korupcijos prevenciją viešuosiuose pirkimuose, t. y. kriminalinio pobūdžio apraiškų vengimą, bet ir išryškina bendrąjį reikalavimą elgtis sąžiningai ir vengti interesų konflikto viešųjų pirkimų procedūrose. Šiuo aspektu yra aktuali kasacinio teismo nagrinėta *eVigilo* byla²⁵. Šioje byloje *inter alia* ginčas kilo dėl ekspertų, kurie vertino pasiūlymą perkančiosios organizacijos vardu, nešališkumo, atsižvelgiant į šių ekspertų ir specialistų, pasiūlytų pirkime dalyvavusio tiekėjo, sąsają ir aplinkybę, kad mokslo įstaiga kaip tiekėjas, veikęs ankstesniuose viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose su perkančiąja organizacija, parengė pirkimo objekto galimybių studiją su techninės sistemos specifikacija ir investicinį projektą. Taigi byloje šalys nesutarė, ar viešojo pirkimo procedūrų neskaidrumui įrodyti tiekėjui pakanka pateikti objektyviai egzistuojančius (viešai prieinamus, patikrinamus) faktus apie perkančiosios organizacijos ekspertų ir tiekėjo, dalyvaujančio pirkime, specialistų sąsają, šių abiejų – darbdavio ir mokslo įstaigos – ryšį su perkančiąja organizacija rengiant pirkimo objekto galimybių studiją, techninę specifikaciją ir investicinį projektą, ar šių objektyvių aplinkybių nepakanka ir tiekėjas privalo konkrečiai įrodyti perkančiosios organizacijos ekspertų šališkumą, t. y. jų ketinimą, siekį ir atitinkamus veiksmus, dėl kurių jų elgesys nesuderinamas su skaidriu pasiūlymų vertinimu. Teismas iškėlė klausimą, ar tokiomis situacijomis ieškovui pakanka įrodyti perkančiosios organizacijos ekspertų šališkumo objektyvųjį pobūdį (realūs faktai, keliantys abejonių), ar papildomai ir subjektyvųjį (subjekto asmeninis nusistatymas, tendencingumas).

Teismas pirmiausia nurodė, kad minėta objektyvioji perkančiosios organizacijos ekspertų ir tiekėjo specialistų sąsaja „iš principo galėjusios padaryti įtaką tiekėjų pasiūlymų vertinimui“²⁶. LAT nurodė, kad tokioje situacijoje, kuri susiklostė pagal ginčo faktines aplinkybes, galėjo susidaryti „uždaro rato“ sistema, galėjusi iškraipyti sąžiningą tiekėjų varžymąsi²⁷. Kita vertus, kasaciniam teismui kilo pagrįstų abejonių, ar tiekėjo pareiga įrodyti perkančiosios organizacijos ekspertų šališkumo ne tik objektyviusius, bet ir subjektyviusius aspektus, t. y. jų ketinimą, valinius veiksmus veikti šališkai, ir jų rezultata, nereiškia pernelyg didelės įrodinėjimo naštos šiems asmenims ir ar tokia tvarka būtų suderinama su tiekėjų veiksmingos teisinės gynybos principu, išplaukiančiu iš direktyvos 2007/66/ EB nuostatų²⁸. Todėl Lietuvos kasacinis teismas nutarė kreiptis į ESTT ir išsiaiškinti, ar atitinkamos minėtos ES

---

²³ Sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslas Lietuvoje yra išskiriamas kaip valstybės institucijų veiklos ir darbo principas. Pavyzdžiui, VPT yra patvirtinusi Viešųjų pirkimų tarnybos kovos su korupcija 2012–2014 m. programą, kurioje detalizuojamos tiriamo tikslo įgyvendinimo priemonės, būdai ir su tuo susiję uždaviniai. Paprastai tokia praktika taikoma tose viešųjų pirkimų sistemose, kuriose norima akcentuoti šiame darbe analizuojamą viešųjų pirkimų tikslą ir parodyti, kad jis yra viena iš pagrindinių sistemos funkcionavimo prielaidų ir veiklos gairių. Plačiau žr. Viešųjų pirkimų tarnybos kovos su korupcija 2012–2014 m. programą, patvirtintą Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2012 m. kovo 16 d. įsakymu Nr. IS-56 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/vpt/uploaded/2012/VPT%20kovos%20su%20korupcija%202012-2014%20metu%20programa.pdf>>.

²⁴ LAT CBS 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Sigma Telas“ ir UAB „A. Ž. ir Ko“ (buvusio A. Ž. ir Ko KŪB) v. AB „Rytų skirstomieji tinklai“ ir UAB „Fima“*, bylos Nr. 3K-3-416/2005 ir kt.

²⁵ LAT CBS 2013 m. spalio 9 d. nutartis c.b. *Izraelio bendrovė eVigilo Ltd v. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM, tretieji asmenys UAB „ERP“, UAB „Inta“, UAB „NT Service“, UAB „HNIT-Baltic“*, Nr. 3K-3-436/2013.

²⁶ Ten pat.

²⁷ Ten pat.

²⁸ Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. gruodžio 11 d. direktyva 2007/66/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo, 2007 m. gruodžio 20 d. Europos Sąjungos oficialus leidinys, L 335/3.

direktyvos teisės normos turėtų būti suprantamos taip, kad tiekėjui, sužinojusiam apie galimą reikšmingą kito dalyvio sąsają (ryšį) su perkančiosios organizacijos pasitelktais ekspertais, vertinusiems pasiūlymus, ir (ar) šio dalyvio galimą išskirtinę padėtį dėl prieš tai vykdytų su ginčo pirkimu susijusių parengiamųjų darbų, ir kai dėl šių aplinkybių perkančioji organizacija nesiėmė jokių veiksmų, tik ši informacija pakankama pagrįsti reikalavimą teismui perkančiosios organizacijos veiksmus, neužtikrinusius galimo procedūrų skaidrumo ir objektyvumo, pripažinti neteisėtais, papildomai iš ieškovo nereikalaujant konkrečiai įrodyti ekspertų šališko elgesio, t. y. neįrodinėjant *subjektyvaus* faktoriaus ir konkrečių asmenų siekio bei sąmoningo veikimo intereso konflikto sąlygomis ir nesąžiningai.

Taigi *eVigilo* byla iliustruoja kelis svarbius momentus. Pirma, iš teismo motyvų matyti, kad jis pabrėžia interesų konflikto nebuvimo ir sąžiningumo laikymosi viešuosiuose pirkimuose svarbą. Iš bylos fabulos matyti, kad žemesnės instancijos teismai, kurių surinkta įrodomąja medžiaga vadovaujasi kasacinis teismas (CPK 353 str. 1 d.), nebuvo nustatę subjektyvaus perkančiosios organizacijos ekspertų suinteresuotumo viešojo pirkimo baigtimi. Todėl tai, kad teismas *in concreto* a) nesant tiesioginių įrodymų byloje dėl subjektyvaus nesąžiningumo ir interesų konflikto buvimo *in abstracto* b) kelia klausimą dėl įrodinėjimo naštos viešuosiuose pirkimuose paskirstymo nurodant, kad galbūt būtų pateisinama situacija, jeigu būtų pakankama įrodyti tik objektyviają viešo pirkimo dalyvių plėčiuoju požiūriu sąsają, neįrodinėjant subjektyvaus nusiteikimo veikti nesąžiningai, parodo, kokia yra didelė analizuojamo viešųjų pirkimų tikslo svarba LAT vertinimo skalėje.

Antra, nacionalinėje viešųjų pirkimų praktikoje sąžiningumo ir interesų konflikto vengimo pareigai keliamas didžiausias galimas standartas.

Atskaitomybė

Viešųjų pirkimų sistema turi veikti taip, kad būtų galima patikrinti jos efektyvumą ir įgyvendinti siekiamus tikslus. Todėl teigiama, kad šiam uždaviniui įgyvendinti yra keliamas atskaitomybės (angl. *accountability*) tikslas. Teisės doktrinoje pažymima, kad atskaitomybė viešuosiuose pirkimuose pirmiausia suprantama kaip *priemonės*, kurios sudaro sąlygas skaidriai ir aiškiai identifikuoti, ar konkrečioje viešųjų pirkimų sistemoje yra laikomasi visuotinai pripažintų standartų (pavyzdžiui, viešųjų pirkimų principų)²⁹. Tai reiškia, kad, pirma, gali būti suinteresuoti asmenys arba subjektai, kuriems aktualu patikrinti viešųjų pirkimų sistemos arba pavienių jos elementų funkcionalumą. Antra, minėta, viešųjų pirkimų sistema turi sudaryti prielaidas ir joje turi būti įtvirtintos priemonės, kurios leistų faktiškai įgyvendinti esamą suinteresuotumą, t. y. patikrinti, ar sistema funkcionuoja pagal aukštus viešųjų pirkimų standartus. Asmenys, kurie gali būti suinteresuoti įgyvendinti tokią kontrolę, yra įvairūs: visuomenė, tiekėjai, įgaliotos nacionalinės ir tarptautinės institucijos bei organizacijos ir pan.

Atskaitomybė, kaip viešųjų pirkimų tikslas, susijusi su sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslu, nes vienas kitą papildo. Per atskaitomybę mažinama interesų konflikto arba korupcijos galimybė. Be to, atskaitomybė viešuosiuose pirkimuose yra taip pat įgyvendinama per skaidrumo principą (VPĮ 3 str. 1 d.)³⁰. Skaidrumo principo turinys nėra atskleistas nei ES viešųjų pirkimų direktyvose, nei VPĮ, tačiau jis yra glaudžiai susijęs su atskaitomybės įgyvendinimu.

Pirma, viešųjų pirkimų skaidrumas reiškia organizuojamo pirkimo viešumą. Tai reiškia, kad suinteresuotai rinkos daliai ir joje veikiantiems tiekėjams turi būti sudaromos sąlygos *sužinoti* apie *galimybę* konkuruoti dėl viešojo pirkimo sutarties. LAT yra nurodęs, kad skaidrumo principas *a priori* pa-

²⁹ ARROWSMITH, Sue. Understanding the purpose <...>, p. 53.

³⁰ Plačiau apie principus žr.: SOLOVEIČIKAS, Deividas. Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika. *Justitia*, 2008, nr. 3 (69).

žeidžiamas perkančiajai organizacijai nesilaikant viešumo imperatyvo, pirmiausia susijusio su viešojo pirkimo skelbimu ir nesuteikiant pakankamai informacijos tiekėjams³¹.

Antra, neatsiejama skaidrumo principo dalis yra *pirkimo sąlygų paskelbimas (išviešinimas)* ir jų aiškumas, tikslumas ir konkretumas. Ši skaidrumo principo turinio dalis yra išplėta gausioje ESTT³² ir LAT³³ praktikoje. Teismų manymu, skaidrumas – tai pirkimo sąlygų aiškumas, tikslumas, nedviprasmiškumas. Tiekėjai pagal paskelbtas sąlygas turi galėti pateikti pasiūlymus, o perkančioji organizacija nupirkti tai, ko reikia. Tai pasiekama tada, kai pirkimo sąlygų turinys leidžia pakankamai gerai informuotiems ir normaliai rūpestingiems tiekėjams vienodai jas suprasti ir aiškinti, o perkančiajai organizacijai realiai patikrinti, ar tiekėjų pasiūlymai atitinka šias sąlygas.

Trečia, skaidrumo principas reiškia *perkančiųjų organizacijų diskrecijos ribojimą*. Ši nurodyto principo savybė pasireiškia tuo, kad viešojo pirkimo procesas yra grindžiamas *taisyklėmis paremtų sprendimų priėmimu* (angl. *the rule-based decision making*). Viešųjų pirkimų teisės (nesvarbu, nacionalinės ar ES) taikymo kontekste ši skaidrumo principo išraiška yra kvintesencija. Jos suvokimas yra lemiamas analizuojant viešųjų pirkimų teisės *modus operandi*. Tai reiškia, kad bet kurioje konkrečiaus viešojo pirkimo stadijoje (rengiant pirkimo dokumentus, vertinant pasiūlymus ir kt.) perkančioji organizacija sprendimus priima *pagal konkrečias taisykles*, kurios riboja perkančiosios organizacijos veiksmų laisvę ir nustato jiems atitinkamus rėmus. Lietuvos kasacinis teismas yra pasisakęs, kad „ne-ribota diskrecijos laisvė perkančiosios organizacijos veiksmuose draudžiama <...>. Toks ribojimas išplaukia iš dalyvių lygiateisiškumo ir skaidrumo principų, viešumo ir objektyvumo reikalavimų“³⁴. Atskaitomybės tikslo kontekste analizuojama skaidrumo principo išraiška svarbi priežiūros (monitoringo) funkcijai užtikrinti. Palankumą konkrečiam tiekėjui yra sunkiau maskuoti, kai yra ribojama perkančiosios organizacijos diskrecija elgtis be apribojimų, taip pat yra numatytas informacijos atskleidimo reikalavimas, o suinteresuotiems asmenims suteikiamos priemonės stebėti procesą ir jį atitinkamai kvestionuoti.

Ketvirta, skaidrumo principas reiškia *patikrinimo ir privalomo vykdymo galimybę*. Tiek pozityvioji teisė, tiek teismų praktika turi sudaryti galimybes patikrinti priimtus perkančiosios organizacijos veiksmus, jų atitiktį nustatytoms taisyklėms, taip pat efektyviai apginti pažeistas suinteresuotų asmenų teises ir teisėtus interesus bei priverstinai įvykdyti teisių gynimo priemones.

Apibendrinant galima sutikti su teisės literatūroje pateikiama nuomone, kad viešųjų pirkimų skaidrumas reiškia suinteresuotų asmenų galimybę suprasti ir žinoti realias priemones ir procesus, kuriuos įgyvendinant yra sudaromos ir vykdomos viešojo pirkimo sutartys³⁵. Todėl atskaitomybė, kaip viešųjų pirkimų tikslas, yra grindžiama skaidrumo principu, ir atvirkščiai. Be minėtos nacionalinės teismų praktikos, egzistuoja gausi ESTT jurisprudencija, kuri išvysto ir plėtoja skaidrumo principą atskaito-

³¹ LAT CBS 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis c.b. *A. M. ir kt. v. Turto valdymo ir ūkio departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos*, bylos Nr. 3K-3-508/2009; 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis c.b. *UAB „Endemik“ v. Kupiškio rajono savivaldybės administracija*, bylos Nr. 3K-3-440/2010; 2011 m. balandžio 5 d. nutartis c.b. *UAB „Akordas 1“ v. Visagino savivaldybės administracija*, bylos Nr. 3K-3-158/2011.

³² ESTT 2001 m. spalio 18 d. sprendimas *SIAC Construction C-19/00*, Rink. 2001, p. I-07725; ESTT 2006 m. vasario 9 d. sprendimai *La Cascina v. Ministero della Difesa ir kt. C-226/04* ir *C-228/04* Rink. 2006, p. I-01347.

³³ LAT CBS 2011 m. balandžio 5 d. nutartis c.b. *UAB „Akordas 1“ v. Visagino savivaldybės administracija*, bylos Nr. 3K-3-158/2011; LAT CBS 2013 m. kovo 8 d. nutartis c. b. *UAB „G4S Lietuva“ v. Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos*, bylos Nr. 3K-3-94/2013.

³⁴ LAT CBS 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis c.b. *AB TEO LT v. Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos*, bylos Nr. 3K-3-458/2011; taip pat žr. 2010 m. balandžio 6 d. nutartis c.b. *UAB „Lemminkainen Lietuva“ v. valstybės įmonė „Kauno aerouostas“*, byla Nr. 3K-3-150/2010; 2010 m. gegužės 4 d. nutartis c.b. *UAB „15 minučių“ v. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos*, byla Nr. 3K-3-126/2010; 2010 m. gegužės 17 d. nutartis c.b. *VšĮ „Kretingos maistas“ v. Akmenės rajono savivaldybės administracija*, byla Nr. 3K-3-216/2010.

³⁵ WITTIG, Wayne A. *A framework for balancing business and accountability within a public procurement system: approaches and practices of the United States*, 2001, P.P.L.R., 3, p. 140.

mybės tikslo kontekste³⁶. Ne mažiau nuostatų yra perkelta į ES ir nacionalinį teisinį viešųjų pirkimų reguliavimą. Pavyzdžiui, reikalavimai, susiję su dalyvio pasiūlymo konfidencialumu ir pareiga atskleisti tam tikrą pasiūlyme nurodytą informaciją (VPI 6 str.)³⁷, taip pat susiję su pirkimo skelbimu (VPI 7 str. 1 d. ir ypač VPI 7 str. 3 d., 22 str.), ataskaitų teikimu (19 str.), informacijos pirkimo dokumentuose atskleidimu (VPI 24 str.), pasiūlymų nagrinėjimu (VPI 31 str., 39 str.) ir t. t., be to, pavienėms institucijoms suteikiamos kontrolės teisės ir mechanizmai (t. y. *priemonės*) (VPI 8 str., 8² str., 21¹ str.) yra tiesiogiai arba netiesiogiai orientuoti į atskaitomybę viešuosiuose pirkimuose. Todėl darytina išvada, kad atskaitomybė, kaip viešųjų pirkimų tikslas, yra tarp dominuojančių viešųjų pirkimų tikslų.

Vienodos galimybės ir tiekėjų lygiateisiškumas

Šis tikslas dubliuoja lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principą viešuosiuose pirkimuose (VPI 3 str. 1 d.). Tai yra fundamentalusis viešųjų pirkimų koncepcijos pradai. Todėl tiek ES viešųjų pirkimų direktyvose ir VPI, tiek ir ESTT bei nacionalinėje teismų praktikoje skiriama daug dėmesio lygiateisiškumui³⁸. Vadinasi, visų pažangių viešųjų pirkimų teisės sistemų vienas iš pagrindinių uždavinių yra garantuoti vienodas galimybes tiekėjams ir jų lygiateisiškumą. Lygiateisiškumas viešuosiuose pirkimuose pasižymi tam tikru dualumu. Pirma, jis gali būti priemonė kitiems uždaviniams ir tikslams įgyvendinti, pavyzdžiui, efektyvumui užtikrinti, interesų konflikto prevencijai ir pan. Todėl, pavyzdžiui, VPI reikalavimas paskelbti apie pirkimus padeda įgyvendinti sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos tikslą, o minėtas reikalavimas atskleisti su pirkimu susijusią informaciją laiduoja atskaitomybės viešuosiuose pirkimuose palaikymą. Antra, be to, kad lygiateisiškumas yra priemonė tikslams pasiekti, jis laikomas viešojo pirkimo proceso tikslu. Pažymėtina, kad iš aptariamo dualumo kyla problema, susijusi su tuo, kad dažniausiai viešųjų pirkimų sistemose nėra tiesiogiai aišku, kuri funkcija lygiateisiškumui priskiriama: ar jis yra priemonė kitiems tikslams pasiekti, ar vis dėlto yra ir tikslas. Tiesa, ši tariama problema yra skiriama teisės literatūroje³⁹, o šio darbo autoriaus nuomone, pragmatiniu-praktiniu požiūriu vertinant šį klausimą, apskritai vargu ar įmanoma atskirti, kur lygiateisiškumas yra kaip priemonė-principas, kur – tikslas savaime. Dažniausiai šie du elementai sutampa ir tuo pačiu metu pasireiškia abi lygiateisiškumo savybės.

Kasdienėje viešųjų pirkimų praktikoje lygiateisiškumas (nediskriminavimas) paprasčiausiai reiškia formalųjį VPI ir pirkimo dokumentų nuostatų bei sąlygų, pagal kurias turi būti organizuojamas ir vykdomas viešasis pirkimas, laikymąsi. Tai reiškia, kad nė vienam tiekėjui negali būti daromos nuolaidos ar teikiamos lengvatos, palyginti su kitais tiekėjais. Todėl, pavyzdžiui, jeigu atitinkamuose teisės šaltiniuose numatyta specifinė pasiūlymų pateikimo forma (pavyzdžiui, notarinė) arba atitinkamos sąlygos (pavyzdžiui, bendrosios jungtinės veiklos sutarties sąlygos: draudimas perleisti teises ir pareigas, kylančias iš sutarties bet kuriam trečiajam asmeniui ir pan.), jų nesilaikiusio tiekėjo pasiūly-

³⁶ Žr.: ESTT 2009 m. birželio 4 d. sprendimas *Europos Bendrijų Komisija prieš Graikijos Respubliką C-250/07*, Rink. 2009, p. I-04369; 2005 m. lapkričio 24 d. sprendimas *ATI EAC C-331/04*, rink. 2005, p. I-10109 ir juose nurodyta ESTT jurisprudencija.

³⁷ Šiuo klausimu taip pat aktuali LAT praktika, kurioje teigiama, jei pasiūlyme nurodyta, kad visa pasiūlymo informacija yra konfidenciali, perkančioji organizacija *privalo* kreiptis į tokį tiekėją prašydama jo patikslinti neviešinamos informacijos apimtį. Be to, teigiama, kad „informacijos slaptumas – daugiau išimtinė, o ne bendro pobūdžio situacija (jau vien iš pavadinimo etimologijos matyti, kad šie santykiai vieši, ne slapti)“; LAT CBS 2013 m. spalio 18 d. nutartis c.b. *UAB „Rūdūpis“ v. Varėnos rajono savivaldybės administracija*, Nr. 3K-3-495/2013. Tai patvirtina darbo autoriaus išvadas apie atskaitomybės tikslo viešuosiuose pirkimuose dominavimą Lietuvoje.

³⁸ Apie lygiateisiškumo (nediskriminavimo) principą plačiau žr.: SOLOVEIČIKAS, Deividas. Viešųjų pirkimų principai <...>; apie lygiateisiškumą kaip tikslą taip pat žr.: SCHOONER, S. Desiderata: Objectives for a System of Government Contract Law. (2002) 11 *Public Procurement Law Review* 103.

³⁹ ARROWSMITH, Sue. Understanding the purpose <...>, p. 55.

mas turi būti besąlygiškai atmetamas. Kitaip tariant, kiekviena galimybė vertinti procedūras lanksčiau, orientuotis į siekiamą rezultatą ir proceso efektyvumą, aiškinti ir taikyti viešųjų pirkimų taisyklės turiningai reiškia konfliktą su lygiateisiškumo (nediskriminavimo) tikslu ir principu. Kuo labiau procedūra vertinama turiningai ir organizuojama lanksčiau (sudarant tiekėjams galimybes aiškinti ir tikslinti pasiūlymus po jų pateikimo), tuo daugiau viešųjų pirkimų sistemoje dominuoja ne lygiateisiškumo (nediskriminavimo) tikslas ir principas, o kiti viešųjų pirkimų tikslai (efektyvumo ir pan.).

Teisingas (sąžiningas) elgesys su tiekėjais

Teisingas (sąžiningas) elgesys su tiekėjais (angl. *fair treatment*) viešuosiuose pirkimuose yra laikomas savarankišku tikslu, kurio įgyvendinimas svarbus toms viešųjų pirkimų sistemoms, kuriose siekiama aukščiausio šių procedūrų veikimo standarto. Teisingo elgesio su tiekėjais siekiamybė yra siejama su universaliu principu ir visuotinai pripažįstama teisingo proceso teise (angl. *due process*), kuri šiais atvejais turi būti laiduojama pirkimuose dalyvaujantiems tiekėjams. Tai gali būti tiekėjo teisė būti išklausytam prieš priimant jam neigiamą sprendimą. Tokia teisė, pavyzdžiui, yra įtvirtinta VPĮ 32 straipsnio 5 dalyje, kuria vadovaujantis, perkančioji organizacija neturi teisės atmesti dalyvio pasiūlymo ne tik tada, kai jo pasiūlyme nurodyti kvalifikacijos duomenys yra netikslūs, bet ir tada, jeigu jie apskritai nepateikti. Tokiais atvejais perkančioji organizacija privalo paprašyti, kad dalyvis paaiškintų savo pasiūlymą, pašalintų netikslumus ir trūkumus⁴⁰. Taip pat privaloma elgtis taikant VPĮ 40 straipsnio nuostatas, nes jas įgyvendinant viešajame pirkime dalyvaujančio tiekėjo pasiūlymas negali būti atmetas visų pirma nesudarant jam sąlygų paaiškinti ir pagrįsti jo pateiktą mažą kainą⁴¹. Taigi VPĮ ir teismų praktika sudaro prielaidas dalyviui būti išgirstam, taip užtikrinant teisę į teisingą procesą ir atitinkamai sąžiningą elgesį su tiekėjais. Maža to, visiškai neseniai⁴² VPĮ 28 straipsnis buvo papildytas 10 dalimi, kuria perkančiosioms organizacijoms draudžiama atmesti dalyvių pasiūlymus, jeigu jie pateikė netikslūs įgaliojimą, pasiūlymo galiojimo užtikrinimą arba jungtinės veiklos sutartį arba jų nepateikė. Tokiais atvejais perkančiosios organizacijos privalo paprašyti, kad trūkstami (arba netikslūs) dokumentai būtų pateikiami per tiekėjams nustatytą terminą. Tai parodo Lietuvos įstatymų leidėjo norą pozityviaja teise stiprinti teisingą ir sąžiningą elgesį su tiekėjais bei užtikrinti analizuojamo tikslo taikymą nacionalinėje viešųjų pirkimų praktikoje.

Teisė į teisingą procesą (taigi ir analizuojamo tikslo įgyvendinimas) viešuosiuose pirkimuose *inter alia* reiškia, kad perkančioji organizacija privalo *tinkamai motyvuoti* savo sprendimus tiekėjų (dalyvių) atžvilgiu ir *informuoti* suinteresuotus asmenis apie savo sprendimus ir jų priėmimo motyvus (VPĮ 39 str. 6 d., 41 str.). Europos Sąjungos Bendrasis Teismas *Gaumina* byloje, kurioje šios publikacijos autorius atstovavo ieškovui, konstatavo Europos Sąjungos taisyklių, kurios yra giminingos viešųjų

⁴⁰ Žr.: LAT CBS kolegijos 2011 m. birželio 27 d. nutartį c.b. *UAB „Kamesta“ ir Krevox Europejskie Centrum Ekologiczne Sp. z. o. o. v. AB „Klaipėdos vanduo“*, bylos Nr. 3K-3-293/2011; 2011 m. gegužės 9 d. nutartį c.b. *UAB „Kanalų valymas“ v. UAB „Aukštaitijos vandenys“*, bylos Nr. 3K-3-231/2011.

⁴¹ Plačiau apie tai žr. SOLOVEIČIKAS, Deividas. Neįprastai mažos pasiūlytos kainos koncepcijos taikymo ypatumai pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos viešųjų pirkimų teisę, *Teisė*, 2008 t. 67; taip pat žr. gausią Lietuvos teismų praktiką šioje srityje: LAT CBS kolegijos 2010 m. gegužės 4 d. nutartis c.b. *VšĮ „Kretingos maistas“ v. Akmenės rajono savivaldybės administracija*, bylos Nr. 3K-3-216/2010; 2010 m. lapkričio 9 d. nutartis c.b. *UAB „Pireka“ v. UAB „Neringos vanduo“*, bylos Nr. 3K-3-425/2010; 2012 m. balandžio 20 d. nutartis c.b. *A. M., M. M. ir G. M. v. G. J. ir UAB „Dituvos prekyba“*, bylos Nr. 3K-3-181/2011; 2013 m. birželio 7 d. nutartis c.b. *VšĮ „Kretingos maistas“ v. Vilniaus „Spindulio“ pagrindinė mokykla*, bylos Nr. 3K-3-333/2013; Lietuvos apeliacinio teismo CBS kolegijos 2013 m. balandžio 26 d. sprendimas c.b. *UAB „Sotega“ v. Panevėžio Skaistakalnio pagrindinė mokykla ir A. Č. Individuali įmonė*, bylos Nr. 2A-1691/2013.

⁴² Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 7, 8², 9, 10, 13, 18, 19, 22, 24, 28, 33, 35, 39, 40, 85, 86, 87, 90, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 112-5575.

pirkimų nuostatomis, pažeidimą remdamasis vien tuo, kad atsakovas neįrodė, jog tinkamai informavo ieškovą apie priimto sprendimo atmesti jo pasiūlymą motyvus⁴³. Ši teismo pozicija yra nuosekli ir išplėtota net keliuose *Evropaiki Dynamiki* bylose⁴⁴. Taigi Liuksemburgo teismas laikosi griežtos nuostatos aptariamam klausimui, nors, kaip teisingai pažymima teisės literatūroje, nėra linkęs gilintis į viešųjų pirkimų komisijos atliekamą pasiūlymų techninių aspektų vertinimą, taip netgi tam tikra prasme siekdamas atsiriboti nuo šio proceso⁴⁵. Lietuvos teismų praktika taip pat išplėtota šioje srityje. Viskas, kas susiję su efektyviu tiekėjų teisių gynimu, susiję ir su teisingu bei sąžiningu elgesiu su tiekėjais viešuosiuose pirkimuose⁴⁶.

Analizuojamas viešųjų pirkimų tikslas susijęs su kitais tikslais ir kuria sinergiją siekiant darnios ir tvariai veikiančios viešųjų pirkimų sistemos. Tačiau, žinoma, ieškant teisingos tikslų suderinimo pusiausvyros būtina suvokti, kad tam tikrais atvejais tikslai ne tik papildo vienas kitą, bet ir prieštarauja tarpusavyje. Pavyzdžiui, tokia praktika, kokia yra kuriama minėta VPĮ 28 straipsnio 10 dalimi, autoriaus žiniomis, tikrai nebūtų suprasta tokiose šalyse kaip Šveicarija ar Vokietijoje, nes šiose sistemose dominuoja lygiateisiškumo (nediskriminavimo) tikslas.

Efektyvus pramoninių, socialinių ir aplinkosaugos veiklos kryptių įgyvendinimas

Viešaisiais pirkimais siekiama ne tik tiesioginių perkančiosios organizacijos funkcinių tikslų įgyvendinimo – įsigyti prekes, paslaugas arba darbus, bet ir skatinti socialinės ekosistemos, aplinkosaugos, inovacijų ir kitų socialinių uždavinių įgyvendinimo ir minėtų sričių pažangos. Pastarieji uždaviniai gyvybiškai būtini perkančiosios organizacijos, kaip (dažniausiai) viešojo administravimo subjekto, kasdieniam funkcijų palaikymui, tačiau jie yra perkančiosios organizacijos pasirenkami arba jai yra privaloma juos įgyvendinti sudaromų viešųjų pirkimo sutarčių kontekste⁴⁷. Teisės doktrinoje diskutuojama dėl šių uždavinių įgyvendinimo svarbos. Kartais laikoma, kad pirkimo objekto įsigijimas racionaliai naudojant tam skirtas lėšas yra pirminis uždavinys, o efektyvus pramoninių, socialinių ir aplinkosaugos veiklos kryptių įgyvendinimas yra antraeilis (angl. *secondary*) arba JAV teisinėje terminijoje – šalutinis (angl. *collateral*) siekis. Su tuo nesutinka Sue Arrowsmith ir Peter'is Kuzlik'as, kurie teigia, kad toks požiūris menkina analizuojamą tikslą, kuris savo reikšme ir paskirtimi nenusileidžia kitiems viešųjų pirkimų tikslams. Todėl, jų nuomone, būtų teisingiau perkančiosios organizacijos interesus ir veiklos gaires skirstyti ne į pirminius ir antrinius, o šalia įprastų ir kasdienių perkančiųjų organizacijų interesų išskirti horizontaliąsias veiklos kryptis (angl. *horizontal policies*), su kuriomis būtent ir susijęs analizuojamas tikslas⁴⁸.

Analizuojamu viešųjų pirkimų tikslu yra įgyvendinami vadinamieji darnieji pirkimai: socialiai atsakingi, žalieji ir inovatyvūs. Darnieji pirkimai yra tada, kai jais integruojami reikalavimai, specifikacijos ir pasiūlymų vertinimo kriterijai, kurie yra skirti socialinei bei aplinkos apsaugai ir inovaci-

⁴³ Europos Sąjungos Bendrojo Teismo 2013 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje *Gaumina prieš EIGE*, T-424/12, rinkinyje nepaskelbta.

⁴⁴ Žr.: Europos Sąjungos Bendrojo Teismo 2013 m. balančio 24 d. sprendimą byloje T-32/08, *Evropaiki Dynamiki*, rinkinyje nepaskelbta, taip pat 2013 m. vasario 21 d. sprendimą T-9/10, *Evropaiki Dynamiki v. Commission (Microsoft SharePoint)*, rinkinyje nepaskelbta.

⁴⁵ CLARKE, Charles M. *The Evropaiki Dynamiki Tale Continues*, (2013) EPPPL 4, p. 343.

⁴⁶ Žr.: LAT CBS kolegijos 2011 m. spalio 17 d. nutartį c.b. „WTE Wassertechnik GmbH“ ir AB „Požeminiai darbai“ v. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra ir UAB „Kauno vandenys“, bylos Nr. 3K-7-304/2011.

⁴⁷ ARROWSMITH, Sue; KUNZLIK, Peter. *Public procurement and horizontal policies in EC law: general principles*; ARROWSMITH, Sue; KUNZLIK, Peter. *Social and Environmental Policies in EC Procurement Law. New Directives and New Directions*, Cambridge University Press, 2009, p. 12.

⁴⁸ Ten pat, p. 14–15.

joms skatinti, siekiant efektyvaus išteklių naudojimo ir jų bei išlaidų mažinimo, paslaugų, prekių ir darbų kokybės gerinimo⁴⁹. Taigi horizontalioji veiklos kryptis pasireiškia aplinkos apsauga, mažiau išsivysčiusių regionų ekonominės pažangos plėtojimu, nedarbo mažinimu, darbuotojų dalyvavimu darbdaviui priimant esminius su jų darbo sąlygomis susijusius sprendimus ir pan.⁵⁰ Kitaip tariant, įgyvendinant analizuojamą viešųjų pirkimų tikslą, be kita ko, siekiama įgyvendinti nurodytus uždavinius.

Neanalizuojant šiame darbe konkrečių darniųjų pirkimų rūšių, galima paminėti, kad analizuojamas tikslas yra pripažįstamas ES ir daugelio valstybių (įskaitant Lietuvos) viešųjų pirkimų teisės. Tiesa, teisės literatūroje yra pateikiama nuomonių, kad ES viešųjų pirkimų teise siekiama tik lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir rinkos atvirumo tikslų, o kiti minėti ir toliau analizuojami viešųjų pirkimų tikslai nėra ES viešųjų pirkimų teisės reguliavimo objektas⁵¹. Ši nuomonė pernelyg kategoriška, nes, pavyzdžiui, ES Komisija ne viename aiškinamajame komunikate yra nurodžiusi, kad valstybės narės ir jose veikiančios perkančiosios organizacijos turėtų siekti efektyviai įgyvendinti pramonines, socialines ir aplinkosaugos veiklos kryptis⁵². Tiesa, šie dokumentai nėra nei pirminės, nei antrinės ES teisės šaltiniai, tačiau jais aiškiai parodoma ES politika aplinkosaugos, socialinės apsaugos, inovacijų vystymo srityje ir skatinama šią politiką nacionaliniu lygmeniu įgyvendinti būtent per viešųjų pirkimų procedūras. Šią išvadą patvirtina ir ESTT praktika *Concordia Bus*⁵³, *Bentjees*⁵⁴ ir kitose bylose, kuriose Liuksemburgo teismas patvirtino horizontaliųjų veiklos kryptių įgyvendinimą viešuosiuose pirkimuose skirtingais aspektais (nustatant ekonominio naudingumo vertinimo kriterijus, orientuotus į analizuojamo viešųjų pirkimų tikslo įgyvendinimą, su tuo susijusių viešojo pirkimo sutarčių sąlygų numatymą ir pan.). Kaip teisingai pažymi Roberto'as Carant'as, „darnieji viešieji pirkimai nėra tik praslenkanti mada. Yra logikos leisti mokesčių mokėtojų pinigus žinant ne tik tai, ką perkančiosios organizacijos gali nupirkti, bet ir tuo pačiu metu siekti kitų pozityvių tikslų ir saugant aplinką, ir socialines teises“⁵⁵.

Rinkos atvirumas tarptautinei prekybai

Minėta, kad viešųjų pirkimų suvokimas tik kaip proceso, kurį įgyvendindamos perkančiosios organizacijos įgyja prekių, paslaugų ir darbų, yra primityvus. Šiame darbe analizuojami tikslai rodo, kad viešųjų pirkimų teisiniu reguliavimu ir įgyvendinama praktika galima siekti daug papildomų uždavinių, palyginti su tais, kurie yra pastebimi pirmiausia. Kaip teisingai pastebima teisės literatūroje, makropožičiu viešųjų pirkimų taisyklės ir praktika gali turėti galingą įtaką nacionalinei ekonomikai ir tarptautinei prekybai. Aiškios pirkimų taisyklės ir efektyvių veiksmų galimybės skatina ir stiprina

⁴⁹ Plačiau apie tai žr.: ARROWSMITH, Sue; KUNZLIK, Peter. *Social and Environmental <...>*; MCCRUDDEN, Ch. Using public procurement to achieve social outcomes, (2004), *National Resources Forum* 28, p. 257–267. Apie Lietuvoje įgyvendinamus darniuosius pirkimus plačiau žr.: SOLOVEIČIKAS, Deividas, Sustainable Procurement Regulation under Lithuanian Law, (2013) EPPPL 1, p. 106–112.

⁵⁰ ARNOULD, Jean. *Secondary policies in public procurement: the innovations of the new Directives*, (2004) P.P.L.R.4, p. 187.

⁵¹ ARROWSMITH, Sue. Understanding the purpose <...>, p. 81.

⁵² Interpretative communication on the Community law applicable to public procurement and the possibilities for integrating environmental considerations into public procurement, [2001] O.J. C333/12 ir Interpretative communication of the Commission on the Community law applicable to public procurement and the possibilities for integrating social considerations into public procurement, [2001] O.J. C333/27.

⁵³ ESTT 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Concordia Bus Finland Oy Ab, prieš Helsingin kaupunki*, C-513/99, rink. 2002, p. I-07213.

⁵⁴ ESTT 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas *Bentjees v Netherlands*, C-31/87, Rink. 1988, p. 04635.

⁵⁵ CARANTA, Roberto. Sustainable Procurement in the EU, Caranta, Roberto, Trybus, Martin (eds.), *The Law of Green and Social Procurement in Europe*, DJOF Publishing Copenhagen, 2010, p. 49–50.

tarptautinę prekybą bei nacionalinę rinką⁵⁶. Tai lemia, kad skirtingose valstybėse veikiantys tiekėjai gali specializuotis tose srityse, kuriose turi konkurencinį pranašumą, efektyviausiai panaudodami turimus išteklius. Taigi tarp efektyvių ir skaidrių viešųjų pirkimų bei tarptautinės prekybos skatinimo ir didėjimo yra teigiama koreliacija.

ES bendrosios rinkos koncepcija apskritai grindžiama tarptautine prekyba, įgyvendinama laisvu prekių ir paslaugų judėjimu. ES viešųjų pirkimų teisė skirta papildyti, konkretinti ir padėti įgyvendinti laisvo judėjimo ribojimų draudimų idėją, kurią įkūnija ES sutarties⁵⁷ ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo⁵⁸ atitinkamos nuostatos. Šis analizuojamo viešųjų pirkimų tikslo aspektas privalo būti įvertinamas kiekvieną kartą aiškinant ES ir nacionalinę viešųjų pirkimų teisę, o pastaroji turi būti įgyvendinama taip, kad sudarytų sąlygas vystytis atvirai nacionalinei arba (ir) regioninei ekonomikai. Viešųjų pirkimų teisės paskirtį šiuo aspektu pažymi ir ESTT, kuris *Michaniki* byloje nurodė, kad ES viešųjų pirkimų teise siekiama „įgyvendinti įsisteigimo laisvę ir laisvę teikti paslaugas bei plėtoti veiksmingą Bendrijos masto konkurenciją skatinant, kad kuo daugiau valstybių narių rangovų pareikštų susidomėjimą“⁵⁹. Taigi rinkos atvirumas per viešuosius pirkimus yra *a priori* ES viešųjų pirkimų, kartu nacionalinės teisės tikslas.

Galiausiai pažymėtina, kad viešųjų pirkimų įtaką tarptautinei prekybai skatinti rodo ir visuotinai pripažintų globaliųjų standartų, pavyzdžiui, UNCITRAL pavyzdinis viešųjų pirkimų įstatymas dėl prekių, darbų ir paslaugų pirkimo ir 1994 m. Pasaulio prekybos organizacijos susitarimo dėl viešųjų pirkimų⁶⁰ priėmimas ir skatinimas (arba atitinkamai įpareigojimas) šiais standartais vadovautis kuriant viešųjų pirkimų sistemas.

Efektivumas įgyjant prekes, paslaugas ir darbus

Vienas iš esminių beveik visų viešųjų pirkimų sistemų tikslų yra pasiekti optimalų kainos ir kokybės santykį perkant mokesčių mokėtojų pinigais, t. y. gauti „vertę už pinigus“ (angl. *value for money*). Ši kategorija labai artima viešiesiems pirkimams ir yra daugialypė. Pirma, „vertė už pinigus“ reiškia, kad kiekvienas įgyvendinamas pirkimas turi sudaryti sąlygas perkančiajai organizacijai įsigyti tai, ko būtent jai konkrečiu momentu reikia. Kitaip tariant, perkamos prekės, paslaugos arba darbai turi *atitikti perkančiosios organizacijos poreikius*. Šiuo aspektu perkančiosioms organizacijoms suteikiama diskrecija nuspręsti, ką konkrečiai joms reikia įsigyti, kokias savybes turi atitikti pirkimo objektas (prekės, paslaugos arba darbai) ir kokios savybės yra geriausios ne apskritai, o būtent konkrečių pirkimų organizuojančiai perkančiajai organizacijai. Būtent todėl perkančiosioms organizacijoms suteikiama prerogatyva parengti pirkimams būtinas technines specifikacijas (VPI 24 str., 25 str.). Pažymėtina, kad įgyvendindamos šią teisę perkančiosios organizacijos privalo laikytis VPI 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų viešųjų pirkimų principų ir neturi teisės rengti neproporcingų, konkurenciją ribojančių, pernelyg detalių techninių specifikacijų (angl. *goldplated*). Šios nuostatos laikomasi ir Lietuvos teismų praktikoje, kur teigiama, kad „<...> perkančioji organizacija, vadovaudamasi VPI 25 straipsnio 1 dalimi, pirkimo dokumentuose pateikiamoje techninėje specifikacijoje nurodo perkamų prekių, paslaugų ar

⁵⁶ GARCIA, Roberto Hernandez. *Introduction: the global challenges of international public procurement*, Garcia, Roberto Hernandez, International Public Procurement, Globe Business Publishing, 2009, p. 9.

⁵⁷ 2007 m. gruodžio 13 d. Europos Sąjungos sutartis (Lisabonos sutartis) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0013:0046:lt:PDF>>.

⁵⁸ 2007 m. gruodžio 13 d. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (Lisabonos sutartis) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:lt:PDF>>.

⁵⁹ ESTT 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Michaniki* AE C-213/07, Rink. 2008, p. I-09999.

⁶⁰ Agreement on Government Procurement [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gpr-94_01_e.htm>.

darbų savybes ir pasirenka tokius juos apibūdinančius kriterijus, kurie, perkančiosios organizacijos nuomone, yra būtini, kad jos objektyvūs poreikiai būtų patenkinti. Taigi perkančioji organizacija turi teisę pasirinkti perkamų prekių savybes, tačiau, nustatydamas jas apibūdinančius kriterijus, turi užtikrinti konkurenciją ir nediskriminuoti tiekėjų (VPI 25 straipsnio 2 dalis), nepažeisti VPI 3 straipsnio 1 dalyje nustatytų lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų⁶¹. Papildomai vertėtų atkreipti dėmesį, kad, atsižvelgiant į tai, koks yra pirkimo objektas ir pats pirkimas apskritai, gali būti skirtingi vertę už pinigus kuriantys veiksniai. Pavyzdžiui, organizuojant viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektus, kurie dažniausiai yra sudėtingi savo struktūra, finansine ir finansavimo architektūra, dalyvaujančių subjektų įvairove ir skaičiumi, vertę kuriantys elementai yra rizikos paskirstymas ir jos įvertinimas, sutarties trukmė ir apimtis, varžymosi išlaidos, inovacijų realizavimo klausimai, santykių su klientu vadyba, kokybės ir sutarties vykdymo kontrolė ir pan. Taigi tai visiškai skirtingi kriterijai, kurie būtų nustatomi organizuojant ligoninės automobilių viešąjį pirkimą.

Antra, „vertė už pinigus“ reiškia, kad perkančioji organizacija turi įgyti pirkimo objektą ir sudaryti viešojo pirkimo sutartį *geriausiomis ir maksimaliai jai palankiomis sąlygomis*, įvertindama, žinoma, esamas aplinkybes ir sutarties sudarymo kontekstą. Šis vertės už pinigus, o ir efektyvaus viešojo pirkimo aspektas, kalbant apie pirkimo objektą, reiškia, kad nereikia suprasti, jog pigiausia yra geriausia. Kiekvieno pirkimo metu turi būti vertinamos individualios pirkimo objekto arba įgyvendinamo finansinio-ekonominio projekto savybės, tokios kaip įgyto objekto eksploataavimo ir palaikymo išlaidos jo naudojimo metu, finansavimo sąlygos, suteikiamos garantijos ir pan. Taigi perkančiosios organizacijos turi siekti pasirinkti deramą pirkimo būdą ir metodus, kad būtų įgyvendintas pirkimo efektyvumas aptariamam aspektui, siekiant įgyti tinkamą objektą. O maksimaliai palankios sąlygos reiškia, kad perkančioji organizacija turi siekti jai palankių viešojo pirkimo sutarties esminių sąlygų, kurios leistų suvaldyti sutarties vykdymo metu galinčią kilti riziką (kokybės vadybos, finansavimo, atsiskaitymo, garantijų suteikimo ir t. t.). Žinoma, perkančioji organizacija negali piktnaudžiauti teise ir jau suteikta diskrecija siekdama tik jai palankių sutarties sąlygų. Todėl kiekvienu konkrečiu atveju turi būti siekiama racionalios viešojo pirkimo sutarties kontrahentų teisių ir pareigų pusiausvyros.

Trečia, viešųjų pirkimų efektyvumo tikslas reiškia garantiją, kad perkančiosios organizacijos pasirinktas viešojo pirkimo laimėtojas ne tik sugebės pateikti *geriausią pasiūlymą*, bet ir faktiškai jį visiškai bei tinkamai įvykdyti taip, kaip nurodyta šalių sudarytoje viešojo pirkimo sutartyje. Suprantama, kad netinkamas viešojo pirkimo sutarties vykdymas yra tiesiogiai susijęs su perkančiosios organizacijos patiriamais nuostoliais, pirmiausia finansiniais, taip pat administraciniais (skiriamas pirkimus organizuojančių asmenų laikas, administraciniai ir kiti ištekliai). Netinkamai vykdant sutartį, nuostolių patiria ir projektus finansuojantys subjektai (pavyzdžiui, ES struktūrinės paramos atvejais) bei įgyvendinama sutartimi naudą turintys gauti asmenys, t. y. naudos gavėjai (visuomenė). Teisės doktrinoje teisingai pažymima, kad netinkamas sutarties vykdymas, ypač šio reiškinio tolerancija plačiuoju požiūriu, tiesiogiai pažeidžia lygiateisiškumo ir skaidrumo principus, nes „pralaimėję pirkimą tiekėjai turi būti garantuoti tuo, kad jie nebuvo nugalėtojai ne tik todėl, kad laimėtojas pasiūlė geriausią „žadėtą“ vertę už pinigus (kainos – kokybės santykis), bet ir faktiškai užtikrins geriausią <...> sutartinį vykdymą“⁶². Taigi neefektyvūs yra tokie pirkimai, kurie pasireiškia neleistinu viešojo pirkimo sutar-

⁶¹ LAT CBS kolegijos 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis c.b. UAB „Omnitel“ v. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, bylos Nr. 3K-3-510/2011; taip pat žr. LAT CBS kolegijos 2008 m. balandžio 8 d. nutartį c.b. UAB „Observis“ v. Kauno miesto savivaldybė, bylos Nr. 3K-3-222/2008; 2010 m. gegužės 4 d. nutartį c.b. UAB „15 minučių“ v. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos, bylos Nr. 3K-3-126/2010.

⁶² RACCA, Gabriela M.; PERIN, Roberto Cavallo. *Material Amendments of Public Contracts during their Terms: from Violations of Competition to Symptoms of Corruption*, (2013) EPPPL 4, p. 288.

ties keitimu, taip pažeidžiant viešųjų pirkimų principus (VPI 3 str.) ir draudimo keisti viešojo pirkimo sutartį imperatyvą (VPI 18 str.).

Apibendrinant reikia pasakyti, kad viešieji pirkimai visada yra susiję su mokesčių mokėtojų pinigų naudojimu, o tam nuolat reikia garantijos, kad šie finansiniai ištekliai bus naudojami ekonomiškai, efektyviai ir naudingai. Tik tais atvejais, kai galima pagrįsti, kad visuomenei priklausantys finansiniai ištekliai buvo išleisti būtent tokiu būdu, galima teigti, kad vertė už pinigus buvo pasiekta⁶³.

Nepaisant to, kad analizuojamas viešųjų pirkimų tikslas dažniausiai suvokiamas kaip dominuojantis kiekvienoje viešųjų pirkimų sistemoje, anaipol taip nėra. Pavyzdžiui, Sue Arrowsmith teigia, kad efektyvumas, kaip viešųjų pirkimų tikslas, nėra išreikštas ES viešųjų pirkimų direktyvomis (įskaitant ES viešųjų pirkimų direktyvą). Autorės nuomone, vidaus rinką įtvirtinančios ES teisės normos nesuteikia teisės ES reguliuoti viešųjų pirkimų analizuojamu tikslu. Taigi, „vertės už pinigus užtikrinimas tiek siaurąja prasme, vengiant išlaidavimo priėmus sprendimą pirkti, arba plačiąja prasme, kas yra susiję su finansinių išteklių paskirstymu konkuruojantiems tikslams įgyvendinti, yra materialių išteklių valdymo klausimas, neturintis jokio ryšio nei su keturių laisvių puoselėjimu, nei su konkurencijos apribojimų šalinimu“⁶⁴. ESTT jurisprudencijos analizė patvirtina šią nuomonę. Liuksemburgo teismo pateikiamas ES teisės aiškinimas suponuoja išvadą, kad ši teisė, kaip minėta, orientuota į fundamentaliųjų ES teisių (laisvo judėjimo) garantiją ir konkurencijos apribojimų eliminavimą⁶⁵. Kaip nurodė generalinis advokatas Fennelly'is vienoje iš ESTT nagrinėtų bylų, „vidaus rinka nėra <...> sinonimas bendram išteklių valdymui“⁶⁶. Jam antrina generalinis advokatas Jacobs'as, kuris *SIAC Construction* byloje teigė, kad „pagrindinis Sąjungos harmonizavimo tikslas yra papildomai garantuoti apribojimų panaikinimą“⁶⁷. Tai suponuoja, kad, minėta, ES viešųjų pirkimų teisė *per se* neįtvirtina efektyvumo ir vertės už pinigus tikslo, tai palikdama spręsti valstybėms narėms jų vidaus teise ir teismų praktika. O lygiateisiškumas (nediskriminavimas) ir rinkos atvirumas yra pagrindiniai ES viešųjų pirkimų teisės tikslai, kurie privalo būti visiškai įgyvendinti valstybių narių teisės sistemose, užtikrinant ES teisės viršenybės ir jos veiksmingumo principą.

Efektyvumas, kaip viešųjų pirkimų tikslas, labai ryškiai evoliucionavo Lietuvos viešųjų pirkimų teisėje. Lietuvos kasacinis teismas šį tikslą išvystė tiek, kad jis tapo beveik principu. Šis tikslas per tam tikrą laiką buvo vystomas per įvairius viešųjų pirkimų teisės institutus, pavyzdžiui, kvalifikacijos, pasiūlymų vertinimo institutus, reikalavimų tiekėjams kategorijas ir kitų VPI nuostatų aiškinimą ir taikymą. Pažymėtina, kad šio tikslo evoliucija labiausiai atsiskleidžia per (kartais tariamai) tikslinį, teleologinį VPI teisės normų aiškinimą, kuriuo tiesiogiai nukrypstama nuo lingvistinio įstatymo nuostatų interpretavimo. Be to, analizuojamo tikslo dominavimas kuriamas per atskirų koncepcijų ar net kategorijų sukūrimą, įvedimą į teisinę apyvertą, kurios yra net tokios, apie kokias VPI ar ES viešųjų pirkimų direktyvose net neužsimenama, o kartais net galima kelti tokių nuostatų suderinamumo su nacionaline ar ES teise klausimą. Pavyzdžiui, (pažangiuoju aspektu) LAT suformuota kvalifikacijos kaip objektyvios kategorijos koncepcija, kuria laikoma, kad tiekėjų kvalifikacija viešuosiuose pirkimuose yra objektyvi kategorija ir negali būti tapatinama su dokumentais (įrodymais), kuriais egzistuojantis arba neegzistuojantis faktas yra grindžiamas⁶⁸. Ši koncepcija yra išties pažangi, sudaranti sąlygas eli-

⁶³ PITT, Michael; COLLINS, Norman. The private finance initiative and value for money. *Journal of Property Investment & Finance*, 2006, Vol. 24, No. 4, p. 365.

⁶⁴ ARROWSMITH, Sue. The Purpose of the EU Procurement <...>, p. 38.

⁶⁵ ESTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas *Vokietijos Federacinė Respublika prieš Europos Parlamentą ir Europos Sąjungos Tarybą*, C-376/98, Rink. 2000, p. I-08419.

⁶⁶ ESTT 2000 m. spalio 5 d. sprendimas *Vokietijos Federacinė Respublika prieš Europos Parlamentą ir Europos Sąjungos Tarybą*, C-376/98, Rink. 2000, p. I-08419.

⁶⁷ ESTT 2001 m. spalio 18 d. sprendimas *SIAC Construction C-19/00*, Rink. 2001, p. I-07725.

⁶⁸ Žr. LAT CBS kolegijos 2011 m. balandžio 5 d. nutartį c.b. *UAB „Akordas I“ v. Visagino savivaldybės administra-*

minuoti formalizmą viešuosiuose pirkimuose, piktnaudžiauti perkančiosioms organizacijoms tokiomis situacijomis, kai dėl itin formalių kvalifikaciją pagrindžiančių dokumentų trūkumų geras ir tinkamai viešojo pirkimo sutartį galintis įvykdyti tiekėjas yra šalinamas iš pirkimo procedūrų. Ilgainiui kasacinis teismas tęsė doktrinos plėtojimą, išskirdamas atskirą „reikalavimų tiekėjams“ kategoriją, pagal kurią tokie reikalavimai yra skirstomi į tris grupes: a) negatyvaus pobūdžio reikalavimus, kurie riboja ar draudžia tiekėjų dalyvavimą pirkime (VPĮ 33 str.), b) kvalifikacijos reikalavimus (VPĮ 34 ir 37 str.) ir c) kitus reikalavimus⁶⁹. Taigi kasacinio teismo praktika suponuoja, kad VPĮ 33 straipsnyje, kuriame reglamentuojami negatyvaus pobūdžio reikalavimai tiekėjams, yra ne kvalifikacijos reikalavimai. *VSA Vilnius* byloje LAT nurodė, kad objektyviosios kategorijos koncepcija netaikoma tais atvejais, kai siekiama pagrįsti VPĮ 33 straipsnio 2 dalyje numatytų sąlygų nebuvimą, nes, minėta, kasacinio teismo vertinimu, tai nėra reikalavimai, susiję su tiekėjo pajėgumu ir patikimumu, o tai paprastai yra būdinga kvalifikacijos reikalavimams. LAT minėtoje byloje taip pat nurodė, kad „teisės normos ir jas aiškinanti jurisprudencija dėl vienos rūšies reikalavimų tiekėjams taikytina kitai reikalavimų rūšiai *mutatis mutandis* tiek, kiek neprieštarauja atitinkamų reikalavimų reguliavimui ir jo tikslams. Dėl to, pavyzdžiui, abiejų reikalavimų tiekėjams rūšims taikytinos nuostatos bei teismų praktika dėl galimybės tikslinti pateiktų dokumentų turinį (šią teisę nustatančiame direktyvos Nr. 2004/18 51 straipsnyje duodama nuoroda į šios direktyvos 45–50 straipsnius, t. y. tiek 45 straipsnio (VPĮ 33 straipsnio), tiek 47–49 straipsnių (VPĮ 35–37 straipsnių) nuostatas); tačiau abiejų reikalavimų tiekėjams rūšims skirtinga tai, kad, pavyzdžiui, tiekėjai, kurių padėtis atitinka perkančiosios organizacijos nustatytą ribojimą ar draudimą dalyvauti pirkime, negali pasitelkti kitų ūkio subjektų pajėgumų tam, jog jų pasiūlymas galėtų būti nepašalintas iš konkurso procedūrų (direktyvoje Nr. 2004/18 aptariamose sąlygose įvardytos kaip asmeninė kandidato ar dalyvio padėtis), nors tokia galimybė jie gali naudotis dėl kai kurių tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų (VPĮ 32 straipsnio 3 dalis)“⁷⁰. Analizuojant Lietuvos kasacinio teismo argumentacijos vystymo liniją aptariamu aspektu, galima susidaryti įspūdį, kad tam, jog būtų galima užtikrinti viešųjų pirkimų efektyvumą, nueita kvalifikacijos, kaip objektyvios kategorijos, koncepcijos plėtojimo keliu, tačiau evoliucionuojant šiai idėjai pastebėta, kad ji gali netikti situacijoms, kurios susijusios būtent su negatyviaisiais kvalifikacijos reikalavimais tiekėjams, todėl pastaruosius nutarta išskirti į atskirą kategoriją – negatyviuosius reikalavimus tiekėjams. Pažymėtina, kad tokio skirstymo nei VPĮ, nei ES viešųjų pirkimų direktyvos *expressis verbis* nenumato. Tiek VPĮ 32 ir 37 straipsniai, tiek ES direktyvos 2004/18/EB VII skyriaus II poskyris (45–51 str.) yra skirti kvalifikacijos reikalavimams reglamentuoti. Kitaip tariant, sisteminis minėtų teisės šaltinių normų aiškinimas suponuoja priešingą išvadą, t. y. tai, kad negatyvaus pobūdžio reikalavimai tiekėjams yra ne kas kita kaip kvalifikacijos kategorija. Maža to, teisės mokslo šaltiniuose pastarieji reikalavimai taip pat analizuojami kaip kvalifikacijos reikalavimai (angl. *selection criteria* arba *qualification*), neišskiriant reikalavimų tiekėjams į kvalifikacijos reikalavimus ir „negatyviuosius reikalavimus“, kurie tariamai nėra kvalifikacija⁷¹.

Raudonoji efektyvumo, kaip viešųjų pirkimų tikslo, gija akivaizdžiai atsispindi Lietuvos kasacinio teismo praktikoje, kuria jis išskyrė „kitų reikalavimų tiekėjams“ kategoriją, kuri taip pat nėra tiesiogiai aptariama viešųjų pirkimų teisės šaltiniuose. Minėtoje *Cobra Electren* byloje LAT nusprendė, kad

---

cija, bylos Nr. 3K-3-158/2011; 2011 m. gegužės 9 d. nutartį c.b. UAB „Kanalų valymas“ v. UAB „Aukštaitijos vandenys“, bylos Nr. 3K-3-231/2011; 2011 m. birželio 10 d. nutartį c.b. UAB „Nuaras“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-297/2011 ir kt.

⁶⁹ LAT CBS kolegijos 2013 m. birželio 7 d. nutartis c.b. *Electren S.A. ir Cobra Instalaciones y Servicios, S. A.* v. AB „Lietuvos geležinkeliai“, bylos Nr. 3K-3-324/2013.

⁷⁰ LAT CBS kolegijos 2013 m. birželio 25 d. nutartis c.b. UAB „VSA Vilnius“ v. UAB „Jonavos paslaugos“, bylos Nr. 3K-3-340/2013.

⁷¹ TREPTE, Peter. *Public Procurement in the EU*, 2nd ed., OUP, 2007, p. 337–373; BOVIS, Christopher. *EC Public Procurement: Case Law and Regulation*, OUP, 2006, p. 224–233.

pirkimo sąlygoms tiesiogiai prieštaraujančios dalyvio pateiktos jungtinės veiklos sutarties, kuri yra neatsiejama teikiamo pasiūlymo dalis, nuostatos⁷² negali būti pagrindas atmesti tokio dalyvio pasiūlymą viešajame pirkime ir perkančioji organizacija privalo sudaryti visas sąlygas tiekėjui patikslinti (pakeisti) tokį dokumentą pasiūlymų vertinimo stadijoje. Šios bylos *ratio*, kaip minėta šioje publikacijoje, buvo perkelta į VPĮ 28 straipsnio 10 dalį, nors tiek kasacinio teismo suformuotą teisės aiškinimo taisyklę dėl jungtinės veiklos sutarties kaip „kitų reikalavimų“ kategorijos neriboto tikslinimo galimybės, tiek ir VPĮ 28 straipsnio 10 dalies nuostatas sunku paaiškinti lygiateisiškumo (nediskriminavimo), interesų konflikto prevencijos ir kitų viešųjų pirkimų kontekste. Žinoma, smulkūs ir nereikšmingi konkretaus dokumento, pavyzdžiui, jungtinės veiklos sutarties ar įgaliojimo, trūkumai turėtų būti pašalinami ir kasacinio teismo praktika, plėtojanti viešųjų pirkimų efektyvumą šiuo aspektu, vertintina pozityviai. Tačiau akivaizdūs pateiktų dokumentų, priskirtinų „kitų reikalavimų“ kategorijai, trūkumai negali būti pateisinami. Pavyzdžiui, kritiškai vertintinas leidimas (arba reikalavimas leisti) keisti bendrosios jungtinės veiklos sutartį, kurioje, priešingai nei reikalauta pirkimo sąlygose, nurodyta, kad konsorciumo partneriai gali perleisti teises ir pareigas pagal sutartį tretiesiems asmenims be išankstinio rašytinio perkančiosios organizacijos sutikimo. Susidaro situacija, kai pirkime siekiantys dalyvauti tiekėjai tiesiogiai ir apgalvotai išreiškia savo tarpusavyje suderintą valią rašytiniu sandoriu, prieštaraujančiu pirkimo sąlygoms, o vėliau, pasiūlymo vertinimo metu, jiems leidžiama papildomai įvertinti savo valios išraišką ir galbūt net ją keisti. Autoriaus nuomone, tai tiesiogiai susiję su tiekėju, esamų arba potencialių pirkimo dalyvių nelygiateisiškumu ir diskriminacija.

Efektyvumas, kaip Lietuvos viešuosiuose pirkimuose dominuojantis jų tikslas, pasireiškia ir tomis situacijomis, kai vertinamas pasiūlymas siaurąja prasme. Čia pirmiausia išsiskiria LAT išplėtotą *turiningo pasiūlymų vertinimo* doktrina, pagal kurią „viešojo pirkimo teisinių santykių formalizavimas svarbus tiek, kiek tai padeda siekti viešųjų pirkimų tikslų ir nepažeidžia viešųjų pirkimų principų. Tiekėjų veiksmų ir perkančiosios organizacijos sprendimų turiningasis vertinimas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų principus ir tikslus, turi viršenybę prieš formalumus. Šis vertinimas atliekamas atsižvelgiant *inter alia* į aktualias teisės normas dėl tiekėjų kvalifikacijos ir pasiūlymų vertinimo bei viešųjų pirkimų principus“.⁷³ Ši doktrina taikoma skirtingomis situacijomis, tačiau pagrindinė žinutė, kuri yra siunčiama viešųjų pirkimų praktikams, yra ta, kad pats viešųjų pirkimų procesas yra orientuotas į efektyvumą, į geriausio pasiūlymo ir tinkamiausio tiekėjo atranką. Gali būti, kad, siekiant analizuojamo efektyvumo tikslo įgyvendinimo (nors to kasacinis teismas savo nutartyse tiesiogiai ir nemini, bet realiai minėtų koncepcijų plėtojimas, autoriaus nuomone, yra orientuotas būtent į tai), toks specifinių teisinių kategorijų vystymas ir yra pateisinamas, tačiau pagrindinis šio proceso trūkumas yra teisinės viešųjų pirkimų praktikos apsunkinimas. Ši praktika nukrypsta nuo nūdienos teisėkūros ir teisės taikymo praktikos pagrindinės – visko supaprastinimo – tendencijos, nes, be tiesioginių VPĮ reikalavimų, yra aiškūs precedentinės teisės imperatyvai, kurie daugeliu atvejų gali būti taikomi gana subjektyviai. Dėl jų nemažai viešųjų pirkimų situacijų gali būti vertinamos pagal „50 / 50“ taisyklę, o tai prieštarauja teisinio tikrumo ir teisėtų lūkesčių principams. Šios situacijos subalansavimas turėtų būti pagrindinis

⁷² Byloje nustatyta, kad viešojo pirkimo dalyvis perkančiajai organizacijai pateikė jungtinės veiklos sutartį, kurios turinys *inter alia* neatitiko konkurso sąlygų: 23a punkto, pagal kurį turėjo būti nurodyta konkreti partnerio įsipareigojimų vertės dalis; 23b punkto, kuriame įtvirtinta, kad partneriai perkančiajai organizacijai atsako kaip solidarūs skolininkai; 23c punkto, pagal kurį turi būti paskirtas vienas iš partnerių, įgaliotas teikti sąskaitas atsiskaitymams ir pasirašyti su viešojo pirkimo sutarties įgyvendinimu susijusius dokumentus; 24 punkto, kuriame įtvirtinta, kad viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu partneriai privalo kartu išlikti bendrai veiklai grupėje, o jungtinės veiklos sutartyje nurodytų subjektų keitimas laikomas esminiu viešojo pirkimo sutarties pažeidimu, išskyrus išimtis, įtvirtintas įstatymuose, bei gavus išankstinį perkančiosios organizacijos leidimą.

⁷³ LAT CBS 2011 m. birželio 27 d. nutartis c.b. *UAB „Kamesta“ ir Krevox Europejskie Centrum Ekologiczne Sp. z. o. o. v. AB „Klaipėdos vanduo“*, bylos Nr. 3K-3-293/2011.

iššūkis kasaciniam teismui, t. y. kol kas pagrindinė teismo sukurtos stiprybės (efektyvumo principo plėtojimo) silpnybė.

Iki šiol aptariamas efektyvumo, kaip viešųjų pirkimų tikslo, įgyvendinimas pasireiškia *ex ante*, t. y. viešojo pirkimo proceso realizavimo stadijoje. Tačiau yra teisės sistemų, kuriose efektyvumas taikomas *ex post* stadijoje, t. y. po to, kai yra sudaryta viešojo pirkimo sutartis, tačiau ji vykdoma netinkamai, tiekėjui ją iš esmės pažeidžiant. Pavyzdžiui, Italijos viešųjų darbų, paslaugų ir prekių pirkimų kodekso 140 straipsnyje reglamentuojama antrą vietą viešajame pirkime užėmusio dalyvio teisė tapti pirkimo nugalėtoju net ir vėlesnėje, viešojo pirkimo sutarties vykdymo, stadijoje, jeigu pirminis nugalėtojas (sutarties šalis) ją iš esmės pažeidžia ir dėl to tokia sutartis su juo yra nutraukiama. Teisės literatūroje teigiama, kad tai yra pažangus modelis, nes sudaro sąlygas rinkoje veikiantiems tiekėjams įgyvendinti sutarties vykdymo stebėseną ir esant esminiams jos pažeidimams imtis veiksmų, siekiant tapti sutarties šalimi. Nurodoma, kad taip taupomi valstybiniai išteklių, nes geriausiai rinką išmanantys subjektai – tiekėjai patys imasi kontrolės funkcijos, taip sutaupydami valstybės administracinius išteklius⁷⁴. Neabejojama, kad tokiam modeliui įgyvendinti Lietuvoje yra būtina jo efektyvumo ir funkcionalumo analizė, tačiau pirminis vertinimas ir geroji kitų valstybių patirtis rodo, kad tai galėtų būti stiprus nacionalinės viešųjų pirkimų teisės ir sistemos patobulinimas.

Efektyvumas gali būti suprantamas ir kaip viešųjų pirkimų proceso (ne pasiūlymų vertinimo, bet paties proceso) naudingumas ir optimizavimas. Taigi, efektyvumu (angl. *efficiency*) galima siekti viešųjų pirkimų proceso optimizavimo, jo sklandumo, paprastumo, lankstumo ir administracinių išteklių taupymo.

Išvados

Analizuojama tema atliktas mokslinis tyrimas leidžia daryti tokias išvadas:

1. Viešųjų pirkimų tikslai yra svarbūs siekiant darnios ir tvarios viešųjų pirkimų sistemos. Kiekvienos valstybės (įskaitant Lietuvos), taip pat ES teisės sistema yra grindžiama konkrečiais viešųjų pirkimų tikslais, kurie, atsižvelgiant į konkrečiai sistemai keliamus uždavinius, gali būti skirtingai dominuojantys ir įgyvendinami nevienodu intensyvumu.
2. ES viešųjų pirkimų teisės sistema grindžiama lygiateisiškumo (nediskriminavimo) ir rinkos atvirumo tarptautinei prekybai tikslu. Konkurencijos užtikrinimas *per se* nėra tikslas, o yra priemonė tikslams pasiekti. Kiekviena valstybė narė turi teisę įgyvendinti papildomus tikslus, kuriuos ji mano esant esminius ir būtinus atitinkamiems uždaviniams įgyvendinti einamuoju periodu.
3. Lietuvos viešųjų pirkimų sistemoje dominuoja sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos, lygiateisiškumo (nediskriminavimo), atskaitomybės ir ypač efektyvumo tikslai. Lietuvos nacionalinė teisė itin ribotai reglamentuoja viešųjų pirkimų tikslus ir neatskleidžia jų esmės, todėl šiuos tikslus plėtoja teismų praktika, kurioje vyrauja LAT pateikiamos VPI teisės normų aiškinimo ir taikymo taisyklės.
4. Nacionalinis kasacinis teismas išvystė daugelį pažangių bei inovatyvių koncepcijų ir idėjų, kuriomis buvo atskleistas, išplėtotas pavienių viešųjų pirkimų tikslų turinys bei sustiprinta šių tikslų reikšmė teisės praktikoje, nepaisant to, kad pats LAT to tiesiogiai neįvardijo (pavyzdžiui, efektyvumo tikslas ir jo reikšmė). Suformuota Lietuvos teismų praktika turi stiprybių (pavyzdžiui, formalistinio požiūrio viešuosiuose pirkimuose mažinimas), tačiau tolesnis jos plėtojimas turi būti orientuotas į pagrindinių grėsmių ir silpnybių mažinimą, iš kurių pirmiausia galėtų būti paminėtas viešųjų pirkimų praktikos nuspėjamumas ir jos sudėtingumas.

⁷⁴ RACCA, Gabriela M.; PERIN, Roberto Cavallo. *Material Amendments <...>*, p. 289.

5. Lietuvos viešųjų pirkimų praktikoje turi būti siekiama tinkamos išanalizuotų tikslų pusiausvyros, kurios šiuo metu nėra: nacionalinė teisėkūra orientuoja į sąžiningumo, interesų konflikto ir korupcijos prevencijos bei atskaitomybės tikslų dominavimą, o LAT praktika – į efektyvumo tikslo vyraujančią vaidmenį. Įgyvendinti šių tikslų vienodu intensyvumu nėra galimybių, o į tai neatsižvelgiama.

LITERATŪRA

Norminiai teisės aktai

1. Agreement on Government Procurement [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gpr-94_01_e.htm>.
2. 2007 m. gruodžio 13 d. Europos Sąjungos sutartis (Lisabonos sutartis) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0013:0046:lt:PDF>>.
3. 2007 m. gruodžio 13 d. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (Lisabonos sutartis) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:lt:PDF>>.
4. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo. *OJ*, 2004, L 134, p. 1–113.
5. Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo. *OJ*, 2004, L 134, p. 114–240.
6. Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. gruodžio 11 d. direktyva 2007/66/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:335:0031:0046:LT:PDF>>.
7. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl viešųjų pirkimų [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52011PC0896:EN:NOT>>.
8. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 84-2000, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais.
9. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 7, 8², 9, 10, 13, 18, 19, 22, 24, 28, 33, 35, 39, 40, 85, 86, 87, 90, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 112-5575.
10. Interpretative communication on the Community law applicable to public procurement and the possibilities for integrating environmental considerations into public procurement, [2001] O.J. C333/12 ir Interpretative communication of the Commission on the Community law applicable to public procurement and the possibilities for integrating social considerations into public procurement, [2001] O.J. C333/27.

Specialioji literatūra

11. ARNOULD, Jean. *Secondary policies in public procurement: the innovations of the new Directives*, (2004) P.P.L.R.4.
12. ARROWSMITH, Sue; LINARELLI, John; WALLACE, JR., Don. *Regulating Public Procurement. National and International Perspectives*. Kluwer Law International, 2000.
13. ARROWSMITH, Sue. *Public Procurement: An Appraisal of the UNICITRAL Model Law as a Global Standard*; (2004) 53 ICLQ.
14. ARROWSMITH, Sue; KUNZLIK, Peter. *Public procurement and horizontal policies in EC law: general principles*; ARROWSMITH, Sue; KUNZLIK, Peter. *Social and Environmental Policies in EC Procurement Law. New Directives and New Directions*. Cambridge University Press, 2009.
15. ARROWSMITH, Sue. *Modernising the European Union's public procurement regime: A blueprint for real simplicity and flexibility*, (2012) P.P.L.R, Issue 3.
16. ARROWSMITH, Sue. The Purpose of the EU Procurement Directives: Ends, Means and Implications for National Regulatory Space for Commercial and Horizontal Procurement Policies. *Bernard, Catherine, Gehring, Markus, Solanke, Iyiola, Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, Vol. 14, p. 2011–2012, Hart Publishing, 2012.
17. ARROWSMITH, Sue. Understanding the purpose of the EU's procurement directives: the limited role of the EU regime and some proposals for reform. *Swedish Competition Authority, The Cost of Different Goals of Public Procurement*, 2012.
18. BOVIS, Christopher. *EC Public Procurement: Case Law and Regulation*, OUP, 2006.
19. CARANTA, Roberto. Sustainable Procurement in the EU. Caranta, Roberto; Trybus, Martin (eds.), *The Law of Green and Social Procurement in Europe*, DJOF Publishing Copenhagen, 2010.
20. CLARKE, Charles M. *The Evropaiki Dynamiki Tale Continues*, (2013) EPPPL 4.

21. DEKEL, O. *The Legal Theory of Competitive Bidding for Government Contracts*, (2008) 37 P.C.L.J 237.
22. GARCIA, Roberto Hernandez. *Introduction: the global challenges of international public procurement*, Garcia, Roberto Hernandez, International Public Procurement, Globe Business Publishing, 2009.
23. PITT, Michael; COLLINS, Norman. The private finance initiative and value for money. *Journal of Property Investment & Finance*, Vol. 24 No. 4, 2006.
24. Public Procurement Regulation: an Introduction [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.nottingham.ac.uk/pprg/documentsarchive/asialinkmaterials/publicprocurementregulationintroduction.pdf>>.
25. RACCA, Gabriela M.; PERIN, Roberto Cavallo. *Material Amendments of Public Contracts during their Terms: from Violations of Competition to Symptoms of Corruption*, (2013) EPPPL 4.
26. SPAGNOLO, Giancarlo. Public Procurement as a Policy Tool. *Swedish Competition Authority, The Cost of Different Goals of Public Procurement*, 2012.
27. TREPTE, Peter. *Public Procurement in the EU*, 2nd ed., OUP, 2007.
28. UNICITRAL Model Law on Procurement of Goods, Construction and Services, with Guide to Enactment [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/procurement_infrastructure/1994Model.html>.
29. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Guidebook on anti-corruption in public procurement and the management of public finance. Good Practices in ensuring compliance with article 9 of the United Nations Convention against Corruption, 2013 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2013/Guidebook_on_anti-corruption_in_public_procurement_and_the_management_of_public_finances.pdf>.
30. WESTRING, G.; JADOUN, G. *Public Procurement Manual: Central and Eastern Europe*, 1996.
31. WILLIAMS-ELEGBE, Sope. *Fighting Corruption in Public Procurement. A Comparative Analysis of Disqualification or Department Measures*, Hart Publishing, 2012.
32. WITTIG, Wayne A. *A framework for balancing business and accountability within a public procurement system: approaches and practices of the United States*, 2001, P.P.L.R., 3.

Praktinė medžiaga

33. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1988 m. rugsėjo 20 d. sprendimas *Bentjees v Netherlands*, C-31/87, Rink. 1988, p. 04635.
34. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2000 m. spalio 5 d. sprendimas *Vokietijos Federacinė Respublika prieš Europos Parlamentą ir Europos Sąjungos Tarybą*, C-376/98, Rink. 2000, p. I-08419.
35. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2001 m. spalio 18 d. sprendimas *SIAC Construction Ltd prieš County Council of the County of Mayo* C-19/00, Rink. 2001, p. I-07725.
36. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. rugsėjo 17 d. sprendimas *Concordia Bus Finland Oy Ab*, anksčiau *Stagecoach Finland Oy Ab prieš Helsingin kaupunki ir HKL-Bussiliikenne*, C-513/99, rink. 2002, p. I-07213.
37. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2005 m. lapkričio 24 d. sprendimas *ATI EAC Srl e Viaggi di Maio Snc, EAC Srl ir Viaggi di Maio Snc prieš ACTV Venezia SpA, Provincia di Venezia ir Comune di Venezia* C-331/04, rink. 2005, p. I-10109.
38. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2006 m. vasario 9 d. sprendimas *La Cascina Soc. coop. arl ir Zilch Srl prieš Ministero della Difesa ir kt.* (C-226/04) ir *Consorzio G. f. M. prieš Ministero della Difesa ir La Cascina Soc. coop. arl* (C-228/04) Rink. 2006, p. I-01347;
39. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimas *Michaniki AE prieš Ethniko Symvoulia Radiotileorasis ir Ypourgos Epikrateias* C-213/07, Rink. 2008, p. I-09999.
40. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. birželio 4 d. sprendimas *Europos Bendrijų Komisija prieš Graikijos Respubliką* C-250/07, Rink. 2009, p. I-04369.
41. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo 2013 m. balandžio 24 d. sprendimas *Evropaiki Dynamiki - Proigmena Systemata Tilepikoinonion Pliroforikis kai Tilematikis AE prieš Europos Komisiją* T-32/08, rinkinyje nepaskelbta.
42. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo 2013 m. vasario 21 d. sprendimas *Evropaiki Dynamiki - Proigmena Systemata Tilepikoinonion Pliroforikis kai Tilematikis AE prieš Europos Komisiją* T-9/10, rinkinyje nepaskelbta.
43. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo 2013 m. lapkričio 28 d. sprendimas *UAB Gaumina prieš Europos lyčių lygybės institutą (EIGE)*, T-424/12, rinkinyje nepaskelbta.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Sigma Telas“ ir UAB „A. Ž. ir Ko“ (buvusio A. Ž. ir Ko KŪB) v. AB „Rytų skirstomieji tinklai“ ir UAB „Fima“*, bylos Nr. 3K-3-416/2005.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2008 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Observis“ v. Kauno miesto savivaldybė*, bylos Nr. 3K-3-222/2008.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje *A. M. ir kt. v. Turto valdymo ir ūkio departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos*, bylos Nr. 3K-3-508/2009.

47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Leminkainen Lietuva“ v. valstybės įmonė „Kauno aerouostas“, bylos Nr. 3K-3-150/2010.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „15 minučių“ v. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos, bylos Nr. 3K-3-126/2010.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje VŠĮ „Kretingos maistas“ v. Akmenės rajono savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-216/2010.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Endemik“ v. Kupiškio rajono savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-440/2010.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. balandžio 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Akordas 1“ v. Visagino savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-158/2011.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kanalų valymas“ v. UAB „Aukštaitijos vandenys“, bylos Nr. 3K-3-231/2011.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Nuaras“ v. Klaipėdos miesto savivaldybės administracija, bylos Nr. 3K-3-297/2011.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2011 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kamesta“ ir Krevox Europejskie Centrum Ekologiczne Sp. z o. o. v. AB „Klaipėdos vanduo“, bylos Nr. 3K-3-293/2011.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2011 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje „WTE Wassertechnik GmbH“ ir AB „Požeminiai darbai“ v. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra ir UAB „Kauno vandenys“, bylos Nr. 3K-7-304/2011.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje AB TEO LT v. Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos, bylos Nr. 3K-3-458/2011.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2011 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje AB „TEO LT“ v. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, bylos Nr. 3K-3-499/2011.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2011 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Omnitel“ v. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, bylos Nr. 3K-3-510/2011.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. kovo 8 d. nutartis civilinėje byloje UAB „G4S Lietuva“ v. Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, bylos Nr. 3K-3-94/2013.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 3 d. Viešųjų pirkimų reglamentavimo ir teismų praktikos apžvalga Nr. AC-38-1. *Teismų praktika*, 2013, 38, p. 459–516.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2013 m. birželio 7 d. nutartis civilinėje byloje Electren S.A. ir Cobra Instalaciones y Servicios, S. A. v. AB „Lietuvos geležinkeliai“, bylos Nr. 3K-3-324/2013.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegijos 2013 m. birželio 25 d. nutartis civilinėje byloje UAB „VSA Vilnius“ v. UAB „Jonavos paslaugos“, bylos Nr. 3K-3-340/2013.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Izraelio bendrovė eVigilo Ltd v. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM, tretieji asmenys UAB „ERP“, UAB „Inta“, UAB „NT Service“, UAB „HNIT-Baltic“, Nr. 3K-3-436/2013.

THE OBJECTIVES OF PUBLIC PROCUREMENT LAW AND THEIR IMPLEMENTATION

Deividas Soloveičikas

S u m m a r y

The present article seeks to examine the purposes of public procurement. It has been noticed that national and supranational laws lack both the full and rich outline of public procurement goals as well as their more explicit and extensive regulation. Therefore, the author of the publication examines what the objectives are and what each of theirs' content is. This research is based on the assumption that there is no chance to have the sound and effective public procurement system if particular objects are not elaborated and listed. Besides, it is important to choose an appropriate focus, meaning that not all the purposes of public procurement may dominate simultaneously.

The article also examines what objectives Lithuanian and EC public procurement is based on. It refers to the national case-law as well as the practice of CJEU. Besides, author examines many scholar works and comes to the particular conclusions.

Įteikta 2014 m. vasario 3 d.

Priimta publikuoti 2014 m. vasario 19 d.